

ЧИ МОЖЕ МОЛИТВА ЩОСЬ ЗМІНИТИ?

Ключові питання

Р. Ч. Спроул

**ЧИ МОЖЕ
МОЛИТВА
ЩОСЬ
ЗМІНИТИ?**

ЧИ МОЖЕ МОЛИТВА ЩОСЬ ЗМІНИТИ?

Р. Ч. Спроул

УКРАЇНСЬКА РЕФОРМАЦІЯ

Чи може молитва щось змінити? - Р. Ч. Спроул

© Copyright for Ukrainian edition by
Fundacja «Europejska Misja Chrześcijańska»,
Kraków 2025
Видавництво «Українська Реформація»

УКРАЇНСЬКА РЕФОРМАЦІЯ

сайт: www.ukrref.org
email: office@ukrref.org
тел. +48 665 670 712

Науковий редактор: Михайло Козаков
Літературна редакторка: Галина Максимів
Коректура: Галина Максимів
Верстка: Анастасія Грибук

Усі права застережено. Жодна частина цих матеріалів не може зберігатись, відтворюватись чи передаватись у будь-якій формі й жодними засобами, електронними чи механічними; включно зі скануванням, фотокопіюванням і записом, за винятком випадків безпосереднього письмового дозволу видавця. Запит щодо отримання дозволу на відтворення слід надсилати в письмовій формі на адресу електронної пошти: euromisja@gmail.com

Цитати з Біблії наведено в перекладі проф. І. Огієнка. Українське Біблійне Товариство, Київ, 2021

ISBN: 9788368600124

Originally published in English under the title:

Does Prayer Change Things?

© 2009 by R.C. Sproul

Published by Ligonier Ministries

421 Ligonier Court, Sanford, FL 32771, U.S.A.

Ligonier.org

Translated by permission. All rights reserved.

ЗМІСТ

Розділ 1. Значення молитви.....	9
Розділ 2. Мета молитви.....	13
Розділ 3. Вірець молитви	23
Розділ 4. Практика молитви	41
Розділ 5. Коли Бог не чує молитви	59
Розділ 6. Сила молитви.....	65

Розділ 1

Значення молитви

Що є метою християнського життя? Побожність, народжена покорою Христу. Покора відкриває скарби християнського досвіду. Молитва ж пробуджує та виховує у нас покору, надаючи серцю належного «настрою».

Звичайно, знання теж важливі, адже без них ми не зрозуміємо, чого хоче від нас Бог. Однак знання та істина будуть абстрактними, доки ми не звернемось до Бога в молитві. Саме Святий Дух навчає, надихає та висвітлює Слово Боже для нас. Він опосередковує Слово Боже та допомагає нам спілкуватися з Богом у молитві.

Однією з найпереконливіших ознак християнина є його молитовне життя. Дехто може молитися і не бути християнином, але християнин не може не молитися. У Посланні до римлян 8:15 сказано, що духовне усиновлення, за яким ми стали синами Божими, змушує нас вигукувати слова: «Авва! Отче!». Молитва для християнина — наче подих для життя, однак саме цим обов'язком християнина найчастіше нехтують.

Молитва, принаймні особиста, рідкісно буває нещирою. Дехто може проповідувати, керуючись фальшивими мотивами, як це роблять лжепророки; дехто

нещиро займається християнською діяльністю. Багато зовнішніх проявів віри є хибними, але звернення людини до Бога не буває недоречним.

Отож, нам пропонують, навіть наказують, молитися. Молитва є водночас і привілеєм, і обов'язком, а будь-який обов'язок може бути трудомістким. Молитва, як будь-який інший засіб зростання християнина, потребує праці. Певною мірою молитва не притаманна нам. Попри те, що ми створені для спілкування та єдності з Богом, наслідки гріхопадіння перетворили більшість із нас на ледачих і байдужих до такої важливої речі, як молитва. Відродження пробуджує нове бажання єдності з Богом, але гріх протистоїть Духові.

Ми можемо втішатися тим, що Бог знає наші серця і чує наші невисловлені прохання краще, ніж слова, що виходять з наших вуст. Коли ж ми не в змозі висловити наші глибокі почуття та відчуття наших душ, чи зовсім не знаємо, про що нам молитися, Святий Дух приходить на допомогу. У Римлян 8:26-27 сказано, що «Святий Дух допомагає нам у наших немочах; бо ми не знаємо, про що маємо молитися, як належить, але Сам Дух заступається за нас невимовними зізданнями. А Той, Хто досліджує серця, знає, яка думка духа, бо з волі Божої заступається за святих». Коли ми не знаємо, як або за що молитися, Святий Дух допомагає нам. Мусимо вірити, що Святий Дух виправляє помилки в наших молитвах, перш ніж вони будуть почуті Богом, бо у вірші 27 сказано, що Він «з волі Божої заступається за святих».

У молитві таємниця святості, якщо припустити, що святість насправді дещо приховує. Замислившись над життям визначних святих церкви, дізнаємося, що вони були ревними людьми молитви. Джон Веслі якось зауважив, що, на його думку, священник повинен моли-

тися принаймні чотири години на день. Лютер казав, що регулярно молився годину на день, окрім особливо завантажених днів. У такі дні він молився дві години.

Нехтування молитвою — основна причина занепаду життя християнина. Розглянемо випадок з Петром у Луки 22:39-62. Ісус, за звичаєм, пішов до Оливної гори помолитися і сказав своїм апостолам: «Моліться, щоб не впасти в спокусу». Натомість апостоли позасинали. Пізніше Петро, озброєний мечем, пробував кинути виклик сторожі храму, а ще згодом він зрікся Христа. Петро не молився, і тому впав у спокусу. Висновок з цього важливий не лише для Петра, а й для усіх нас: перш ніж упасти привселюдно, ми падаємо в глибині душі, особисто і непомітно для інших.

Чи буває для молитви недоречний час? В Ісаї 50:4 сказано про те, що Бог дає нам бажання молитися щоранку. Але в інших уривках сказано, що молитися слід упродовж усього дня. Жодна частина дня не буває особливо освяченою. Ісус молився вранці, впродовж дня, а інколи й усю ніч. Існують свідчення, що Ісус мав певний час для молитви; однак, враховуючи взаємозв'язок Ісуса з Отцем, ми знаємо, що єдність між ними ніколи не припинялася.

Перше послання до солунян 5:17 наказує нам молитися безперестанку. Тобто маємо перебувати у безперервній єдності з нашим Отцем.

Отже, молитва займає центральне і вирішальне місце в житті християнина. Розгляньмо далі цю життєво важливу, але занедбану і часто хибно витлумачену християнську практику.

Розділ 2

Мета молитви

Ніщо не уникає Божої уваги; ніщо не виходить за межі Його влади. Бог авторитетний у всіх відношеннях. Навіть на секунду замислившись про те, що окрема молекула блукає у Всесвіті поза контролем і сферою впливу Всемогутнього Бога, вночі я не зможу заснути. Моя впевненість у майбутньому заснована на вірі в Бога, який вершить історію. Але яким чином Бог здійснює контроль та виявляє цей авторитет? Як Бог здійснює те, що Сам повновладно визначив?

Августин сказав, що ніщо у Всесвіті не відбувається без волі Божої. Бог визначає все, що має відбутися певним чином. Однак Августин не намагався звільнити людину від відповідальності за свої вчинки, але його вчення ставить наступне питання: якщо Господь має повну владу над нашими діями та намірами, навіщо тоді молитися? Постає й інше запитання: чи справді молитва може змінювати обставини?

Дозвольте мені відповісти на перше запитання, ствердивши, що суверенний Бог наказує у Своєму Слові, щоб ми молилися. Молитва — це не довільна справа християнина; вона є необхідною.

Ми можемо запитати: «А якщо вона нічого не може змінити?». Проблема не в цьому. Допомогає молитва чи ні, потрібно молитися, бо так наказав нам Бог. Наказ Господа Бога Всесвіту, Творця та Джерела усіх речей є достатньою причиною. Однак, він не лише наказує нам молитися, а й закликає висловлювати наші прохання. Яків говорить, що ми не маємо нічого тому, що не просимо (Як. 4:2). Він також каже, що могутня ревна молитва праведного (Як. 5:16). Знову-таки, Біблія каже нам, що молитва — це дієвий інструмент. Вона корисна, вона діє.

Жан Кальвін у своїй книзі «*Інституції християнської релігії*», робить декілька змістовних зауважень щодо молитви:

«Дехто може сказати: Хіба Він, без наших нагадувань, не знає, які в нас труднощі, і які наші турботи? Отож, певною мірою видається зайвим набридати Йому своїми молитвами, начебто Він дрімає, чи навіть спить, поки Його не розбудять наші голоси.

Прихильники подібних аргументів слідують не тій меті, заради якої Бог заповідав нам молитися. Молитва не стільки заради Бога, скільки заради нас. Він справедливо бажає отримати належну славу, знаючи, що все, що бажає чи вважає благом людина, й молиться, щоб це отримати, походить від Нього. Але навіть благо від цієї жертви хвали повертається до нас. Тому, чим упевненіше святі отці проголошують милосердя Боже для себе та інших, тим більший стимул для молитви вони отримують...

У наших інтересах постійно благодати Його, аби, по-перше, наше серце могло завжди бути нат-

хненне серйозним і пристрасним бажанням прагнення, любові та служіння Йому як священному якорю за будь-якої потреби. По-друге, щоб жодне бажання і прагнення, у якому ми соромимось Йому зізнатися, не ввійшло в наші серця тоді, коли ми вчимося складати всі свої бажання у полі Його зору, і таким чином відкривати своє серце перед Ним. І, наостанок, аби ми були готові отримати всі Його блага з щирою подякою, тоді як наші молитви нагадуватимуть нам, що ці блага йдуть із Його рук» (ІІІ. 20.3).

Молитва, як усе інше в християнському житті, повинна прославляти Бога і давати користь нам. Усе, що робить, дозволяє чи приписує Бог — у найвищому розумінні відбувається для Його слави. Вірним є і те, що хоча й Бог шукає Своєї слави, людина отримує блага, коли Його прославляють. Ми молимося, аби прославити Бога, а також аби отримати благословення від молитви з Його рук. Молитва існує для нашого блага, навіть з огляду на той факт, що Бог знає наші наміри з самого початку. Наша перевага в тому, що узгоджуємо наше обмежене існування зі славою Його необмеженої присутності.

Розмова з Богом

Однією із провідних ідей часів Реформації була думка, що все наше життя ми проводимо під Божою владою, Його славою та в Його присутності. Молитва — не просто монолог, самоаналіз чи релігійне домашнє завдання. Молитва — це розмова особисто з Богом. Під час та в процесі молитви я приношу все своє життя перед

Його погляд. Так, Він знає мої думки, але я все ж маю нагоду чітко їх висловити. Він каже: «Прийди. Говори до Мене. Я хочу почути твої прохання». Отже, ми приходимо, щоби пізнати Його, і щоб Він пізнав нас.

Можна запитати: «Якщо Бог знає все, навіщо ж молитися?», але таке питання буде хибним. Тут припускається, що молитва одновимірна, і визначається лише як прохання чи заступництво. Навпаки, молитва багатовимірна. Суверенність Бога не кидає тінь на молитву прославлення. Боже провидіння або чітка постанова не заперечує молитву хвали. Молитва лише повинна дати нам більш вагомий привід для поклоніння Богу. Якщо Бог знає наперед, що я збираюся сказати, то Його знання радше покращують мою молитву, ніж обмежують її.

Ми з дружиною перебуваємо в дуже тісних стосунках. Часто я знаю наперед, що вона хоче сказати. Вона також знає мої думки. Але мені все ж подобається чути, як вона виражає свої думки. Якщо це правдиве стосовно людини, то чи не ще більш правдиво, коли ми говоримо з Богом? Маємо надзвичайний привілей ділитися своїми найпотаємнішими думками з Ним. Природно, ми можемо увійти до молитовної кімнати, зачинити двері, дозволити Богу читати наші думки і назвати це молитвою. Але це не єдність, і, звісно, не зв'язок.

Ми — творіння, і спілкуємось виключно мовою. Усна молитва — це, очевидно, форма мовлення, засіб досягнення єдності та зв'язку з Богом. У певному сенсі Божий суверенітет впливає на наше ставлення до молитви, зокрема, у тому, що стосується поклоніння. У будь-якому разі, розуміння суверенності Божої спонукатиме нас усе життя вдячно й пристрасно молитися Йому. Через це знання ми насправді бачимо, що кожне благо та абсолютний дар є правдивим вираженням багатства Його слави. Чим глибше ми визнаємо сувере-

ність Бога, тим більшою подякою сповнюються наші молитви.

Яким чином суверенність Бога негативно позначається на молитві покаяння чи визнання гріхів? Можливо, ми прийдемо до висновку, що врешті-решт за наш гріх відповідає Бог, що наше визнання провини — це звинувачення Самого Бога. Кожен справжній християнин знає, що не слід звинувачувати Бога за свій гріх. Я можу не розуміти зв'язку між Божественною суверенністю та людською відповідальністю, але усвідомлюю, що гріховність мого серця не можна пояснювати волею Бога. Отож, ми у своїй провині мусимо молитися, благаяючи вибачення у Єдиного Святого, Якого ми образили.

Чи може молитва щось змінити?

А як щодо заступництва й прохання? Приємно розмовляти про релігійні, духовні чи психологічні блага (і все інше, що дає нам молитва), але постає конкретне запитання: «Що дає молитва? Чи справді вона що-небудь змінює?». Одного разу хтось запитав мене про це, сформулювавши питання по-іншому: чи змінює молитва наміри Бога? Я сказав: «Ні». Моя відповідь викликала шквал заперечень. Якби хтось запитав мене: «Чи щось змінює молитва?», я б відповів: «Звісно!».

Біблія каже, що певні речі Бог визначив від вічності. Вони неминуче відбудуться. Якби ви мали молитись особисто, спільно з кимось іншим, чи разом з усіма християнами світу, це не вплинуло б на наміри Бога, які нам невідомі. Навіть якби ми молилися за те, аби Ісус не повернувся, Він повернеться. Можна запитати: «Хіба Біблія не каже: коли двоє чи троє проситимуть про щось, вони це отримують?». Так, вірно, але Біблія каже не про

прохання, а про порядок, усталений у церкві. До того ж, ми мусимо зважати на всі біблійні вчення, а не керуватись якимось одним уривком. Маємо підходити до проблеми, беручи до уваги весь зміст Святого Писання.

Знову-таки, можна запитати: «Хіба Біблія час від часу не каже, що Бог розкаюється?». Так, у Старому Заповіті про це йдеться. Книга Йони розповідає нам, що Бог «пожалував» за лиха, які Він присудив для народу Ніневії (Йона 3:10). Використовуючи поняття «розкавання», Біблія описує Бога, який є Духом, за допомогою того, що богослови називають «антропоморфною» мовою. Очевидно, Біблія не має на увазі те, що Бог розкаюється, як це робимо ми; інакше ми могли б справедливо вважати, що Бог може згрішити і Сам потребує спасителя. Цей біблійний вираз означає, що Бог позбавив людей загрози покарання. Давньогрецьке слово *nacham*, яке часто перекладають як «каяття», у різних перекладах Біблії має значення «втішити» чи «полегшити». Бог втішився і відчув полегшення, коли люди відвернулися від гріха, а тому скасував покарання.

Коли Бог здійснює меч суду над людськими головами, і люди розкаюються, Він відмінює покарання. Чи справді Він змінює Свої наміри?

Наміри Божі незмінні, адже Бог є незмінним. Речі змінюються згідно з Його суверенною волею, яку Він виявляє через засоби та діяльність другого порядку. Молитва Його народу є одним із засобів реалізації подій у цьому світі. Отож, якщо ви запитаете мене, чи змінює що-небудь молитва, я відповім без вагання: «Так!».

Ми не знаємо, які події в історії людства свідчать про втручання Бога, і що саме Він відкриває людям через діяльність Своїх посередників. Жан Кальвін полюбляв наводити такий приклад із Книги Йова. Сабей та халдеї викрали віслуків та верблюдів Йова. Чому? До цього їх

спонукав сатана. Знову-таки, чому? Бо він отримав дозвіл від Бога випробувати віру Йова в будь-який спосіб, але не позбавляючи його життя. Чому Бог погодився на це? Існує три причини: 1) щоб сатана не зводив наклепи; 2) щоб підтвердити Свою правоту; 3) захистити Йова від наклепів сатани. Усі три причини виправдовують Божі дії.

На противагу цьому, метою сатани, який збурих ті дві групи, було змусити Йова хулити Бога — абсолютно нечестивий мотив. Але ми бачимо, що сатана не чинить нічого надприродного для досягнення своєї мети. Він обирає посередників серед людей — сабеїв та халдеїв, злих за своєю природою, аби викрасти худобу Йова. Усі знали, що сабеї та халдеї були крадіями та вбивцями. Була залучена їхня воля, але не було жодного примусу; Божий задум був виконаний через їхні злі вчинки.

Сабеї та халдеї мали свободу вибору, але для них, як і для нас, вона завжди означала обмежену свободу. Однак не слід плутати свободу людини з її автономністю. Між Божою суверенністю та людською автономністю завжди існує конфлікт. Але не буває конфлікту між Божою суверенністю та людською свободою. Біблія каже, що людина вільна, але не є автономним законодавцем для самої себе.

Припустимо, що сабеї та халдеї помолилися: «Не введи нас у спокусу, а визволи нас від лукавого». Я певен, що худобу Йова так чи інакше викрали б. Але тоді на сабеїв та халдеїв не лягала би провина, адже їхня молитва змінила б ситуацію. Існує свобода у певних межах, і саме в цих межах наша молитва здатна змінити обставини. Писання розповідає нам, що Ілля молитвою зупинив дощ. Його не зупиняло від молитви розуміння божественного суверенітету.

Молитви Сина Божого

Жодна людина ніколи так глибоко не усвідомлювала Божу суверенність, як Ісус. Ніхто не молився більш пристрасно та ефективно. Навіть у Гетсиманському саду він прохав для Себе іншого шляху. Отримавши відмову, Він підкорився волі Божій. Самим чинником наших молитов є суверенність Бога, адже ми віримо, що Бог Своєю силою впорядковує усе згідно зі Своєю метою. Ось у чому сенс суверенності — впорядкування усього згідно з Божою метою. Отже, чи змінює молитва наміри Бога? Ні! Чи змінює вона ситуацію? Так!

Писання вчить, що «дуже могутня ревна молитва праведного» (Як. 5:16). Проблема в тому, що не всі ми такі праведні. Найчастіше молитва змінює гнів та запеклість наших власних сердець. Одного цього було б достатньо, щоб молитися, навіть якби всі інші причини не були вагомими чи вірними.

У своїй проповіді *«Всевишній Бог, що чує молитви»* Джонатан Едвардс наводить дві причини того, чому Бог закликає до молитви:

«Наша молитва до Бога — це свідоме визнання нашої залежності від Нього у Його славі. Як Він створив усе на Свою славу, так Він буде прославлений і визнаний Своїми створіннями; і годиться, щоб Він зажадав цього від тих, хто хотів би бути об'єктом Його милосердя.... це належне визнання нашої залежності від сили та милості Божої, яку ми потребуємо, є лише гідна шана великому Творцю і Джерелу всякого добра.

Бог очікує від нас молитви... Палка молитва в багатьох відношеннях має здатність підго-

тувати серце. У такий спосіб виявляється суть нашої потреби... при цьому розум краще підготується до винагороди милістю, якої ми прагнемо. Наша молитва Богу пробуджує належне відчуття та усвідомлення нашої залежності від Божої милості, яку ми просимо, та належну віру в самодостатність Божу, завдяки чому ми готові прославляти Його ім'я, коли отримуємо милість із Його рук».*

Усе, що робить Бог, робиться насамперед для Його слави, і вже потім — заради нашого блага. Ми молимося тому що Бог наказує нам молитись, бо це прославляє Його, і дає нам блага.

* Джонатан Едвардс, *The Works of Jonathan Edwards* (Carlisle, Penn.: Banner of Truth, 1974), С. 116.

Розділ 3

Взірець молитви

Ісус учинив багато чудес. У часи Свого служіння він ходив по воді, перетворював воду на вино, зцілював хворих, оживляв мертвих. Іван сказав: «Багато є й іншого, що Ісус учинив. Але думаю, що коли б написати про все те, зокрема про кожне, то й сам світ не вмистив би написаних книг!» (Ів. 21:25).

Мене завжди вражало те, що апостоли не запитували Ісуса, як ходити по воді, приборкувати бурю та чинити інші дива. Натомість вони прохали Ісуса навчити їх молитви. Зауважте: не просили навчити їх, як молитися; натомість вони благали: «Навчи нас молитися» (Лк. 11:1). Я певен, що апостоли вбачали нерозривний зв'язок між силою, виявленою Ісусом, і часом, що Він проводив наодинці з Отцем.

Настанови щодо молитви ми отримали з Нагірної проповіді, яка наводиться у Матвія 6 та в Луки 11. Ісус розпочав промову про молитву такими словами:

«А як молитесь, то не будьте, як ті лицеміри, що люблять ставати й молитися по синагогах та на перехрестях, щоб їх бачили люди. Поправді кажу вам: вони мають уже нагороду свою! А ти, коли

молишся, увійди, до своєї комірчини, зачини свої двері, і помолися Отцеві своєму, що в таїні; а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно. А як молитесь, не проказуйте зайвого, як ті погани, бо думають, ніби вони будуть вислухані за своє велемовство. Отож, не вподобляйтеся їм, бо знає Отець ваш, чого потребуєте, ще раніше за ваше прохання! Ви ж молитесь отак...» (Мт. 6:5-9).

Зауважте, що Ісус каже: «Ви ж молитесь отак», а не «Проказуйте цю молитву», чи «Моліться такими словами». Є певні сумніви щодо того, чи вимагав Ісус повторювати молитву. Я не маю нічого проти молитви «*Отче наш*»; вона не перешкоджає особистому життю віруючого чи діяльності церкви. Проте Ісус дав нам цю молитву не заради дослівного її відтворення, а як взірєць того, як треба молитися. Ісус дав нам перелік справ, які мають бути пріоритетами в нашому молитовному житті. Тож розгляньмо цю молитву докладно.

Отче наш

Перші два слова молитви є найбільш радикальними з усіх, що використовуються у Новому Завіті. Слово *Отче* не було основною формою звернення до Бога в старозаповітному суспільстві. Його ім'я не піддавалось вимові; люди не могли у своєму звертанні хоч якось натякати на близькість до Нього. Звернення *Отець* у Старому Заповіті вживалося дуже рідкісно у молитві. Але в Новому Заповіті ми завдяки Ісусу стаємо близькими до Отця; розмежування, яке символізує завіса в храмі, зникає. Тепер Ісус дарує нам надзвичайний привілей — називати Бога Отцем.

Ісус був першим, Хто, за письмовими свідченнями, зробив з молитви особисту розмову з Богом. Ісус, Який розмовляв арамейською мовою, вживав слово *Авва*, що перекладається як «Тато» чи «Отець». Ми нібито чуємо тривожні вигуки апостолів і бачимо їхні здивовані обличчя: «Ти не мав цього на увазі, Ісусе. Ти жартуєш! Нам не можна промовляти вголос ім'я Боже. Ми не гідні називати Його *Отцем*, а тим більше *Татом!*».

Іронічно, що сьогодні ми живемо у світі, котрий називає Бога Отцем для кожної людини. Нам кажуть, що всі люди — браття. Усі ми чули банальний вислів «батьківство Бога та братерство людей». У Писанні ніде не сказано, що всі люди — браті. Однак воно вчить, що всі люди — мої *ближні*.

У певному розумінні Бог є Отцем усіх людей. Він дарував нам життя і поклав початок людського роду. Але в Біблії ніде не говориться, що людина може наблизитись до Бога як до рідної особи. Виняток становить людина, яка виявила віру на спасіння у відкупну жертву Христа і підкорилася Його владі. Тоді й лише тоді людина отримує привілей називати Бога Отцем. Ті, хто прийняли Бога, «ім владу (повноваження, привілей) дало дітьми Божими стати» (Ів. 1:12). Лише у цьому випадку Бог називає людей «дітьми». Грецьке слово *exousia* перекладається як «право (влада) стати» і означає свободу дій та повноваження на цю дію. Називаючи Бога «Отцем» без належного засвідчення нашого синівства, ми діємо нахабно й самовпевнено.

У вступі до Господньої молитви ми не знайдемо ідеї універсального батьківства чи братерства. Ця невисловлена ідея, типова для нашої культури, заважає нам почути Ісусові слова. По-перше, на Боже батьківство не може претендувати ніхто, крім Ісуса, Котрий наділений правом на це як єдиний *monogenes*, тобто Однороджено-

го від Отця (Ів. 1:14). Він завжди перебуває у виняткових синівських відносинах з Отцем.

Якщо в певному розумінні існує універсальне батьківство й братерство, то воно мало б існувати в контексті Ісусової розмови з фарисеями в Євангелії від Івана, яка описана у розділі 8. Фарисеї стверджували, що вони — сини Авраама, нащадки Божі за спадщиною від предків. Ісус заперечує: «Коли б ви Авраамові діти були, то чинили б діла Авраамові. А тепер ось ви хочете вбити Мене, Чоловіка, що вам казав правду, яку чув Я від Бога. Цього Авраам не робив... Ваш батько диявол, і пожадливість батька свого ви виконувати хочете» (Ів. 8:39-40, 44).

Існує очевидна відмінність між Божими дітьми та дітьми диявола. Діти Божі чують Його голос та підкоряються Йому. Діти диявола не слухають голос Божий; вони чинять волю свого батька — сатани. Існує лише дві родини, і кожен із нас належить до котроїсь із них. Проте ці обидві родини мають дещо спільне. Члени кожної з них виконують волю своїх батьків, Бога чи сатани.

Розгорнувши Новий Заповіт, знайдемо відповідь на питання про те, хто є синами Божими. Про це говориться чітко й однозначно. У Римлян 8:14-17 сказано:

«Бо всі, хто водиться Духом Божим, вони сини Божі; бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: “Авва, Отче!”. Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі. А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові».

У вірші 14, займенник *всі* вживається в експресивній формі для позначення винятковості, обмеженості. Вірш краще трактувати наступним чином: «Бо всі, хто во-

диться Духом Божим, *лише* вони сини Божі» або «*тільки* вони сини Божі». Павло вчить, що *лише* ті, хто водиться Святим Духом, можуть називати Бога Отцем. У Новому Заповіті наголошується: ми сини, а не незаконні діти, бо перебуваємо у союзі з Христом. Наше синівство не є автоматичним; воно не успадковується і не є генетичною необхідністю, а скоріше є похідним. Новозавітне слово, котре позначає цю процедуру, — усиновлення. Через наші стосунки з Богом у Христі ми стаємо співспадкоємцями з Христом. Лише тому, що ми в Христі, а Христос у нас, ми маємо привілей звертатися до Бога як до нашого Отця, і змогу наблизитись до Нього. Мартин Лютер якось сказав, що якби він міг зрозуміти перші два слова молитви «*Отче наш*», то вже не залишився б тим, ким він є.

Слово *наш* означає, що право називати Бога «Отцем» належить не лише мені. Цей спільний привілей належить усій Церкві Христовій. Коли я молюся, то стою перед Богом не як окрема особистість, а як член родини, спільноти святих.

Що є на небесах

У ті часи, коли Ісус навчав апостолів молитись, точилася суперечка довкола теми точного місця перебування Бога. У розмові з самарянкою біля криниці Ісус звернув увагу на те, що Бог є Дух, а тому Його не можна прив'язати до конкретного місця. Він не перебував ні на горі Гарізім, як вона гадала, ні в Єрусалимі, як вважали юдеї.

Безперечно, Бог всюдисущий. Його Божественна присутність не має жодних обмежень, проте Ісус говорив про перебування Отця на небесах. Чому? Христос

тут говорить про трансцендентність Отця. Оскільки Бог не є частиною світового процесу, Він не є і частиною природи. Він не може обмежуватись якоюсь місцевістю. Бог, до Якого ми звертаємося — це Бог, Котрий є над світом та за його межами.

Перші рядки молитви «Отче наш» створюють динамічну напруженість. Попри необхідність нашої близькості до Господа, зберігається певне розмежування. Ми можемо прийти до Бога й назвати Його Отцем, але ці родинні зв'язки не дають нам право на фамільярність. Ми маємо бути мужніми, але ніколи — зарозумілими чи пихатими. «Отче наш» каже про близькість Бога, а «на небесах» вказує на Його відмінність, відокремлення від нас. Суть у тому, що, молячись, ми повинні пам'ятати, хто ми є і до Кого звертаємось.

Нехай святиться Ім'я Твоє

Як би близько Бог не запрошував нас підійти, між нашою гріховністю та Його величністю існує безмежна прірва. Він — небесний, а ми — земні. Він досконалий; ми недосконалі. Він вічний; ми обмежені. Він святий; ми нечисті. Ніколи не слід забувати, що Бог цілковито Інший.

Священна відмінність Бога від нас — те, про що забули сини Аарона. Але вони забули це лише одного разу. В книзі Левит 10:1-3 читаємо:

«І взяли Ааронові сини, Надав та Авігу, кожен кадильницю свою, і дали в них огню, і поклали на ньому кадило, і принесли перед Господне лице чужий огонь, якого Він не наказав був приносити їм. І вийшов огонь від лица Господ-

нього, та й спалив їх, — і вони повмирали перед Господнім лицем. І сказав Мойсей до Аарона: це те, про що говорив був Господь, кажучи: Серед близьких Моїх Я буду освячений, і перед усім народом буду прославлений».

Бог очікує, що до Нього будуть ставитися як до святого, бо Він і є святий. Він ревно оберігає Свою славу. В цьому уривку Він не благає про пошану. Радше, це констатація факту: «До Мене ставитимуться як до святого». Не можна повторювати фатальну помилку Надава та Авігу і наблизитися до суверенного Бога легковажно та недбало.

Замислившись над першим проханням у молитві *Отче наш*, ми помічаємо, що Ісус відводить йому перше місце. Його найперше бажання — щоб святилося ім'я Боже. Грецьке слово *hagios* буквально перекладається як «святий». Основним пріоритетом для християн є той, щоб Боже ім'я залишалось святим, бо воно таким і є. Якби тільки це було молитовним проханням християнської громади, яка завжди молиться ревно й регулярно, то омріяні нами відродження та Реформація були б досягнуті в найкоротші терміни часу. Усе — наша праця, наше служіння, усі аспекти нашого повсякденного життя відчуло б на собі цей вплив.

Задекларовані в Старому Заповіті обраність Ізраїлю, його релігійні обряди й церемонії та правила харчування мали слугувати меті утвердження його як святого народу, відділеного від усіх інших культур прадавніх часів. Чи було це заради слави ізраїльтян? Ні, це було заради слави Богу. Слава Божа має стати гаслом сучасної християнської спільноти. Ми повинні прославляти не наші організації, деномінації, особливі моделі поклоніння чи навіть окремі церкви, а лише Бога.

Розгляньмо слова, наведені в Єзекіїля 36:22: «Так говорить Господь Бог: Не для вас Я роблю це, Ізраїлів доме, а тільки для святого Свого Ймення, яке ви зневажили серед народів, куди ви поприходили». Яка підступність! Народ, якому дарували надзвичайний привілей — явити велич Бога, натомість привселюдно образив Його ім'я. Бог докорив їх за цю зраду. В кінцевому підсумку наші імена, наші справи та наші зусилля є безглузди-ми, якщо ми не славимо ім'я Господа.

Сьогодні в нашому світі немає страху перед Богом. Мартин Лютер якось відзначив, що навколишні люди зверталися до Бога, «неначе Він був учнем шевця». Якщо таке мало місце в часи Мартина Лютера, що ж відбувається зараз? Ісус ставить першим вищий пріоритет — аби ім'я Боже святости, прославляли та возвеличували.

Ім'я Боже є проявом того, хто Він є. Ми — носії образу Божого. Там, де не шанують Бога, неминуче втраять повагу й носії Його образу.

Нехай прийде Царство Твоє

Однією з основних тем Писання є Царство Боже. Воно було лейтмотивом повчань та проповідей Ісуса. Він прийшов як виконання пророцтва Івана Хрестителя. Зміст його послання був очевидним, точним і простим: «Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне!» (Мт. 3:2).

Тема Царства була головною у Нагірній проповіді Ісуса. В ній Царство Боже — більше, ніж лише етичний вияв принципів праведного життя. Ісус казав про характерні риси людей, які живуть життям відкуплених у Царстві Божому.

В американському суспільстві усвідомити поняття Царства важко. Ми живемо в демократичній країні, де

найменший натяк на ідею монархічного правління є нестерпним. Пригадайте, ми — спадкоємці революціонерів, які проголошували: «Ми не служитимемо жодному монарху!». Наше суспільство будується на протидії ідеям суверенності. Американці брали участь у битвах і довгих війнах, аби звільнитися від монархії. Як нам слід розуміти людей часів Нового Завіту, котрі молилися за Сина Давида, щоб Він відновив монархію та престол Ізраїлю?

Цар прийшов. Возвеличений Христос сидить по праву руку від Свого Отця і править як Цар. Але Христос — не лише духовний Цар Церкви, де Його ключовою відповідальністю є керувати нашою побожністю, як при відокремленні церкви від держави. Ісус — Цар Всесвіту. В цьому реальність Вознесіння. Цей факт, проте, не визнається світом. Попри те, що Його царська влада — вже встановлений факт, вона *невидима* для світу, в якому ми живемо. На небесах щодо цього немає жодних сумнівів. Ісус каже, що ми маємо благодати, аби Царство Боже стало видимим на землі, й невидиме стало видимим.

Бунт проти Божої влади не є чимось новим і унікальним для нашого часу, або для західної культури. У Псалмі 2:2-3 читаємо: «Земні царі повстають, і князі нараджуються разом на Господа та на Його Помазанця: Позриваймо ми їхні кайдани, і поскидаймо з себе їхні пута!».

Яка ж відповідь Бога на цей бунт? «Але Той, Хто на небесах пробуває — посміється, Владика їх висміє!» (Пс. 2:4).

Але Божий сміх триватиме недовго; у віршах 5 та 6 читаємо: «Він тоді в Своїм гніві промовить до них, і настрашить їх Він у Своїм пересерді: Я ж помазав Свого Царя на Сіон, святу гору Свою».

Господь промовляє до тих, хто повстав проти Нього, учасників космічної Декларації Незалежності, і проголошує: «Я настановив Мого Царя, призначив Христа, і

вам краще підкоритися Йому». З 10 та наступних віршів ми дізнаємося ще дещо:

«А тепер помудрійте, царі, навчіться ви, судді землі: Служіть Господеві зо страхом, і радійте з тремтінням! Шануйте Сина, щоб Він не розгнівався в дорозі, бо гнів його незабаром запалиться. Блаженні усі, хто на нього надіється!».

Християни мають помолитися за проголошення царювання Христа та за прояв Його Царства. Якщо це наша молитва, то наступним є наш обов'язок — виразити відданість нашому Цареві. Людям не доведеться здогадуватись, кого ми звеличуємо.

Нехай буде воля Твоя

Це прохання стосується не здійснення певних Божих задумів, і не об'явлення подій, які Він визначив від вічності. Радше, ми молимося за покірність тій волі Бога, що виявлена для нас у Його заповідях. Це третє прохання є молитвою за покору Божих людей, аби вони дотримувались Божих законів.

Як на небі, так і на землі

Ангели, які витають біля Бога, роблять те, що Він бажає. Його народ на землі чинить інакше. Бог — Творець завіту; ми — руйнівники завітних відносин, ті, хто часто вступає у конфлікт із волею Отця.

У певному розумінні перші три прохання виражають одне й те саме. Прославлення Божого імені, про-

яв Його Царства та послух Його волі є фактично тими самими поняттями, що повторюються трічі іншими словами. Їх слід сприймати в нерозривному взаємозв'язку. Бог вшановується послухом. Його Царство стає видимим через наш послух, і цілком очевидно, що Його воля виконується, коли ми їй підкорюємося. Саме ці пріоритети Христос встановив для нас.

Не можна вриватися до Божої присутності нахабно, накидаючись на Нього зі своїми дрібязковими проханнями, і забуваючи до Кого ми звертаємось. Нам потрібно впевнитися, що ми належно возвеличили Бога-Творця. Лише тоді, коли ми вірно прославимо та возвеличимо Його, прохання Божих людей посядуть належне місце.

Хліба нашого насущного дай нам сьогодні

Бог піклується про Свій народ. Важливо відзначити те, що це прохання про щоденний хліб, а не про біфштекс чи реберця. Бог дає нам необхідне, але не завжди приємне.

Розгляньмо приклад з ізраїльтянами після їхнього виходу з землі Єгипту. Бог дивовижним чином забезпечив людей хлібом у вигляді манни. Що було потім? По-перше, вони перестали дякувати Йому. По-друге, вони перестали прохати про їжу, і по-третє, почали нарікати на цю їжу. І, врешті-решт, вони почали згадувати про те, як добре їм було в Єгипті. Вони мріяли про огірки, дині та часник, який вони мали в Єгипті — увесь час забуваючи про утиски, труднощі й випробування, яких зазнавали від рук фараона. Вони скаржились на те, що їдять манну на сніданок, обід і вечерю. Ізраїльтяни споживали суфле з манни, пиріг з манни, меренгу з манни, варену манну, запечену манну та смажену манну. Незабаром вони зажадали м'яса.

Про це ми читаємо в Числах 11:18-20:

«А до народу скажи: Освятіться назавтра, і будете їсти м'ясо, бо ви плакали до Господніх ушей, говорячи: Хто дасть нам їсти м'яса, бо добре було нам в Єгипті? І дасть Господь вам м'яса, і ви будете їсти. Не один день будете ви їсти, і не два дні, і не п'ять день, і не десять день, і не двадцять день, але цілий місяць, аж поки не вийде воно з ваших ніздрів, і стане вам на огиду».

Бог сказав: «Ви хочете м'яса. Я дам вам м'яса, і ви будете їсти його, поки вам не стане від нього погано».

Однією з речей, яка видає наш занепалий стан, є ідея *self-made man*, тобто людини, яка приписує собі заслугу за щедрість своїх благ і забуває про їхнє Джерело. Ми повинні пам'ятати, що Бог дає нам усе, що ми маємо, в повному розумінні цього слова.

І прости нам довги наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим

Це надзвичайно небезпечне прохання, але воно містить принцип, що його Новий Заповіт вважає дуже важливим. Найсуворішим застереженням Ісуса є те, що воля Бога судить нас згідно з тим, як ми судимо інших людей. Якщо людина спасенна по благодаті, чи може існувати свідчення людського спасіння, краще за пропозицію іншим тієї милості, яку ця людина щедро отримала? Якщо ми не помічаємо цю милість у своєму житті, то можемо обґрунтовано піддати сумнівам власне навернення, про яке ми заявили.

Ми повинні сприймати Бога серйозно. У Євангелії від Матвія 18:23-25 Ісус розповідає притчу про двох чоловіків, які заборгували гроші один одному. Один заборгував близько 10 млн доларів, а інший близько 18 доларів. Той, хто заборгував велику суму, був прощений людиною, якій був винен. Але той, навпаки, не пробачив людині, яка заборгувала йому мізерну суму в 18 доларів. Досить цікаво, що обоє чоловіків просили одного — дати їм більше часу — а не цілковитого звільнення від боргу.

Видається смішним, що чоловік із неймовірно великим боргом просив більше часу, навіть з огляду на сьогоднішні рівні заробітної платні, його борг був космічно великою сумою. Щоденна зарплатня на той час складала близько 18 центів. Людина з невеликим боргом могла сплатити його через три місяці. Прохання надати йому більше часу було обґрунтованим, але його кредитор, замість того, аби пробачити, почав йому набридати. Висновок цілком зрозумілий. Образи, які чинимо ми, і яких завдають нам — це наче борг у сумі 18 доларів, тоді як незліченні образи проти Всемогутнього Господа Бога дорівнюють 10 млн доларів.

Джонатан Едвардс у своїй відомій проповіді «Справедливість Божа в покаранні грішників» сказав, що будь-який гріх є більш чи менш огидним, залежно від слави та величі того, кого ми образили. Якщо Бог володіє безмежною славою, величчю і святістю, найменший гріх матиме необмежені наслідки. Тож гріхи, що видаються незначними, є нічим іншим, як «космічною зрадою» з огляду на великого Царя, проти якого ми згрішили. Ми — боржники, які не можуть сплатити борг, однак звільнилися від загрози боргової ями. Ми ображаємо Бога, коли відмовляємо в прощенні та милості тим, хто просить її у нас, тоді як проголошуємо себе прощеними й спасеними благодаттю.

Тут слід відзначити ще одну важливу річ. Навіть тоді, коли ми пробачаємо іншим, у цьому немає нашої заслуги. Нам немає чим хвалитися перед Богом і проголошувати себе прощеними лише на основі того, що ми пробачили комусь. Наше прощення іншим у жодному випадку не зобов'язує Бога прощати нам. У Євангелії від Луки 17:10 чітко зазначається, що нашої заслуги немає навіть у найкращих вчинках: «Так і ви, коли зробите все вам наказане, то кажіть: Ми нікчемні раби, бо зробили лиш те, що повинні зробити були!».

Ми ні на що не заслуговуємо своєю покорою, бо покора, навіть досконала, це найменша вимога для громадянина Божого Царства. Покора — його обов'язок. Єдине, на що можемо претендувати, — це відсутність покарання, а не на винагороду, бо ми чинили лише те, чого від нас очікували. Покора ніколи не означає служіння «понад обов'язок». Ми лише можемо впасти на коліна перед Богом і благати Його про прощення. Але якщо ми це робимо, то повинні бути готовими самі виявити це прощення; в іншому випадку наше місце в Христі непевне. Суть слів Христа в тому, що: «Прощені люди прощають іншим». Ми не сміємо проголошувати себе носіями Його життя та сутності, і водночас бути нездатними виявити це життя і сутність.

Розвиваючи далі цю думку, ми запитуємо: якщо Бог простив когось, що можемо зробити ми? Видається наймовірним, що ми, настільки винні, відмовляємось пробачити того, кого простив абсолютно невинний Бог. Ми повинні виявляти милість до інших, передаючи те, що отримали самі. Так на практиці виконується Золоте правило.

Прощення — не особиста, а спільна справа. Церква Христа — це громада людей, які щодня живуть у середовищі прощення. Ми відрізняємось тим, що є про-

щеними грішниками. Ісус повертає увагу не лише до горизонтальних елементів цього молитовного прохання, але й до вертикальних. Нам потрібно молитись щодня за прощення своїх гріхів.

Дехто може запитати: «Якщо Бог уже пробачив нам, навіщо благати про прощення? Хіба варто просити те, що Він уже дав нам?». Ось відповідь на такі запитання: ми робимо це, бо так Бог наказує нам. У 1 Івана 1:9 зазначається, що однією з ознак християнина є його постійне прохання про прощення. Час дієслова грецькою мовою у цьому вірші вказує на тривалий процес. Бажання прощення виокремлює християнина з-поміж інших. Невіруючий раціоналізує свою гріховність, а християнин болісно реагує на свою ницість. Визнання провини посідає у його молитві значне місце.

Особисто вважаю прохання до Бога пробачити нам тією мірою, якою ми прощаємо інших, таким, що викликає страх. Це той самий випадок, що й просити Бога про справедливість. Я застерігаю своїх студентів: «Не просіть у Бога справедливості. Ви можете її отримати». Якби Бог насправді простив мені *тією мірою*, якою я прощаю інших, то я потрапив би в серйозну халепу.

Наказ прощати іншим, як прощено нам, також стосується справи самопрощення. Коли ми визнаємо свої гріхи перед Богом, Він обіцяє, що простить нам. На жаль, ми не завжди віримо цій обіцянці. Визнання вини вимагає смиренності на двох рівнях. Перший рівень — це фактичне визнання вини; другий — смиренне прийняття прощення.

Якось жінка, збентежена своєю провиною, підійшла до мене й запитала: «Я просила Бога пробачити мені цей гріх знову й знову, але досі відчуваю себе винною. Що мені робити?». Така ситуація означала не повторення певного гріха знову й знову, а багаторазове каяття у ньому.

«Вам потрібно молитися знову і просити Бога простити вас», — відповів я. На її обличчі з'явилось розчарування: «Але я вже робила це!» — вигукнула вона: «Я просила Бога знову й знову пробачити мені. Що зміниться, якщо я попрохаю ще раз?».

Жінка не сприймала почуте від мене. Тоді я висунув контраргумент: «Не раджу вам просити в Бога прощення за той гріх. Пропоную вам спершу отримати прощення за зухвалість».

Вона скептично поглянула на мене: «Яка зухвалість?». На її думку, численні прохання прощення у Бога свідчили про смиренність. Вона так каялася у своєму гріху, що вирішила, нібито мусить робити це все своє життя. Вона думала, що її гріх був надто серйозним, аби для прощення вистачило однієї молитви покаяння. Вона, мовляв, не заслуговувала на благодать і була готова героїчно страждати за свій гріх. Гордість стала для цієї жінки бар'єром на шляху до прощення. Коли Бог обіцяє, що простить нас, а ми відкидаємо Його прощення, то ображаємо Його цілісність. Пробачити себе після того, як Бог пробачив нам — це й обов'язок, і привілей водночас.

І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого

На перший погляд, ця частина Господньої молитви здається двома окремими проханнями, але це не так. Тут наслідуються літературний засіб паралелізму, використаний у Старому Заповіті — висловлення одного й того ж різними словами. Ісус не каже, що Бог спокушатиме нас злом, якщо ми не будемо просити іншого. У Якова 1:13 наголошується, що Бог нікого не спокушує.

Бог може *випробовувати*, але ніколи не *спокушує* злом. Випробування необхідне для зростання; спокуса веде до зла.

Не всяка спокуса йде від сатани, бо Яків каже, що ми спокушаємось власною пожадливістю. Зло, притаманне людському серцю, здатне спокусити людину без допомоги сатани.

Прохання уникнути спокуси (випробування) та прохання звільнення від лукавого є одним і тим же. Не усі біблійні переклади належним чином тлумачить цей текст, бо *лукавий* — це не те, про що загалом казав Ісус. У грецькій мові слово *зло* — середнього роду; а в цій частині молитви *Отче наш* — чоловічого роду. Ісус каже, що нам слід просити Отця звільнити нас від нападок лукавого, які Лютер назвав «нестримним штурмом сатани», того ворога, що руйнує роботу Христа в цьому світі.

Ісус радить нам просити Отця побудувати навколо нас огорожу. Це прохання не про уникнення випробувань цього світу, а про захист людей від нападок сатани. У своїй Первосвященницькій молитві Ісус просить Отця, щоб не забирав Його учнів з цього світу, а «зберіг їх від злого (*poneros*)» (Ів. 17:15).

Ми потребуємо Божої відкупної присутності. Саме про неї згадуємо у цьому проханні. Без неї ми — легка здобич для ворога. Пригадайте Петра, який щойно закінчив пишномовно розповідати Ісусові про свою відданість, вірність і глибину любові. Дивлячись на нього і, знаючи що той відречеться, Ісус мовив: «Симоне, Симоне, ось сатана жадав вас, щоб вас пересіяти, мов ту пшеницю. Я ж молився за тебе, щоб не зменшилася віра твоя» (Лк. 22:31-32). Іншими словами, Ісус казав Петру, що той сам стане воском у руках сатани. Якби Христос не заступився за Петра, той був би втрачений; його віра зникла б.

Маємо Христа як Заступника від ворога, проте ми й самі повинні просити Бога захистити нас від пазурів лукавого.

У шістьох проханнях Ісус показав нам пріоритети нашого молитовного життя. Завершальні слова молитви *Отче наш* — «Бо Твое є царство, і сила, і слава навіки. Амінь» — відсутні в більшості рукописів. Імовірно, їх не було в оригінальному тексті, але ними традиційно завершували молитви в Ранній церкві. Це належне й правдиве завершення. Воно перегукується із початком молитви і доносить славослів'я до Того, Хто чує наші прохання.

Розділ 4

Практика молитви

Церква отримала *Господню молитву* як відповідь на прохання апостолів до Ісуса навчити їх молитви. На прикладі *Отче наш* ми побачили пріоритети молитви. Можемо також побачити структуру молитви, плавний рух, що починається з поклоніння і, нарешті, переходить до прохання.

Акронім ACTS (ПППП) використовується як вірєць для молитви. Кожна літера відображає ключовий елемент дієвої молитви:

П (A) — ПРОСЛАВЛЕННЯ (ADORATION)

П (C) — ПОКАЯННЯ (CONFESSION)

П (T) — ПОДЯКА (THANKGIVING)

П (S) — ПРОХАННЯ (SUPPLICATION)

Увесь акронім ACTS (*англ.* «діяння» — *прим. перекладача*) вказує на динамічний стан молитви. Молитва — це дія, хоча її можна проказувати і в незворушній тиші. Молячись, ми не залишаємось пасивними спостерігачами, байдужими до процесу. Під час молитви ми витрачаємо енергію.

Біблія каже нам, що «дуже могутня ревна молитва праведного» (Як. 5:16). Ревність характеризувала молит-

ву Ісуса в Гетсиманському саду, коли Його піт зрошував землю, неначе краплі крові. Ревність була присутня під час нічної боротьби Якова з ангелом у Пенуелі. Молитва — це прояв ревності, а не байдужості.

Ісус розповідав притчу про вдову, яка наполегливо зверталася зі своєю справою до несправедливого судді. Суддя, безпринципний службовець, котрий не поважав ані людей, ані Бога, вислухав її благання. Він не відчував спалаху жалю, його, радше, втомили нескінченні благання цієї вдови. Одним словом, ця жінка була для судді мов той бич, що підганяв його до дій.

Суть притчі не в тому, що Бог байдужий до наших потреб, і ми повинні набридати Йому проханнями, аби Він почув нас. Це не порівняння несправедливого судді та Бога — досконало справедливого Судді. Тут ми бачимо протиставлення. Ісус часто вживає мотив «А чи ж...?» у Своїх притчах. Тут Він стверджує: «А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч...?» (Лк. 18:7). Суть цього порівняння/протиставлення: якщо земний, несправедливий суддя почув благання жінки, то чи ж не почує наш небесний справедливий Суддя наші прохання?

Наполеглива жінка уподібнюється святим, що *голосять* день і ніч. Як і цар Давид, чия подушка наскрізь промокла від його сліз, так і святі приходили до Бога з щирими почуттями, навіть зі слізьми.

Ревність — належна форма дієвої молитви, на противагу несамовитості. Між цими поняттями існує певний зв'язок. Обидва свідчать про пристрась; обидва переповнені почуттями. Ревність переходить у несамовитість на двох рівнях: розумовому та емоційному. Несамовитість стається тоді, коли розум не діє, а емоції виходять з-під контролю. Несамовита молитва перетво-

рюється на безладне бурмотіння кружляючого дервіша. Це Бога не славить.

Несамовитість, протилежна ревності, є хитрою спробою імітувати побожну пристрасть. Цими словами ми застерігаємо тих, хто свідомо маніпулює почуттями людей. Існує щось святе, суверенне у щирій духовній ревності, що не може бути штучним. Переплутати ревність та несамовитість легко, але смертельно небезпечно.

Прославлення

Згідно з проханнями Господньої молитви, найкраще розпочати молитву з прославлення. Прикро, але найчастіше ми звертаємося до молитви, коли нам потрібно дещо попросити. Ми йдемо до Бога, коли чогось від Нього потребуємо. Ми настільки квапимось висловити наші прохання і потреби (про які Бог уже знає), що оминаємо прославлення або ж побіжно й швидко промовляємо його.

Оминути прославлення — означає позбавити серце молитви. Одна справа бути ревним у проханні; інша — бути ревним у прославленні. Молитви великих святих, звитяжців молитви в історії церкви, позначені ревним поклонінням Богу.

Нехай боронить нас Бог, щоб ми хоч якимось чином переглядали або випереджали у відповіді вчення Христа, але мушу визнати, що мене дещо здивувала Ісусова відповідь учням. На їхнє прохання: «Навчи нас молитися» я передбачав іншу відповідь, а не молитву «*Отче наш*». Я очікував чогось на кшталт: «Хочете дізнатися, як молитися? Прочитайте Псалми!».

Дивно, що Ісус не порадив апостолам прочитати Псалми. Там ми бачимо не лише серце Давида, а й на-

тхненну Богом скарбницю прославлення — зразки для наслідування.

Наше вагання та слабкість у поклонінні пояснюються двома причинами. Перша — недостатній обсяг словникового запасу. Коли йдеться про поклоніння, ми починаємо затинатися. Едгар Алан По якось сказав, що проза є більш придатним способом для передачі інструкцій, аніж поезія. Мета поезії — підняти душу до небесних висот. Ніхто не дивується, чому Псалми були написані у формі поезії. Тут найвищі висоти словесного вираження досягаються служінням душі, яка здійснює прославлення Бога.

Багато учасників харизматичного руху заявляють, що одна з головних причин їхнього прагнення дару мов — сильне бажання подолати обмеженість слів, вдаючись до особливої молитовної мови. Люди часто відчують, що їхня власна мова нездатна висловити поклоніння. Саме вживання цих затертих, знецінених слів призводить до відчуття невдоволеності. Цю ж думку висловив Чарльз Веслі у своєму гімні «О, якби мати сотні вуст». Автор гімну скаржиться на те, що обмеженість однією мовою це прикра перешкода прославленню, яке має полегшитись лише додаванням сотень інших мов.

Псалми були написані простою, але сильною мовою, якою декілька письменників виразили глибоку хвалу Богу, не оминаючи й розуму. Своїми устами співці псалмів славили Бога. Звичайно, хвала приходила через натхнення Святим Духом, але тільки до тих людей, чиї думки зосереджувались на Божих ділах.

Необізнаність так само заважає нам прославляти Бога. Ми потерпаємо не стільки від обмеженості словникового запасу, скільки від нерозуміння Того, Кого ми славимо. Наше поклоніння є неповноцінним, бо нам бракує знань про Бога.

Уявіть собі закоханого підлітка, який під час заняття пише записки своїй дівчині. Юнак може бути сором'язливим чи мовчазним, але дайте йому ручку й об'єкт закоханості, і він несподівано стане другим Шекспіром. О, любовні записки можуть бути сентиментальними, і з погляду літераторів примітивними, але слів вистачатиме. Якщо юнак закохався, його серце рухатиме ручкою.

Як можна написати любовного листа незнамому Богові? Яким чином уста формують слова для прославлення таємничої, безіменної Верховної Істоти? Бог є особистістю, яка має нескінченну особисту історію. Він відкрив Себе не лише на славній сцені театру природи, але й на сторінках Священного Писання. Якщо ми наповнимо свої думки Його Словом, наше невиразне бурмотіння перетвориться на досконалий зразок прославлення. Поринаячи у Псалми, ми не лише отримуємо розуміння того, як слід молитися, а й краще зрозуміємо Того, кого прославляємо.

Чому ми повинні прославляти Його? Бо це наш обов'язок як людських істот. Ми були покликані наповнити землю славою Божою. Ми створені за Його образом, тож повинні відображати Його славу; наша основна функція — прославляти Господа. Навіть більше, ми повинні славити Його, а не лестити Йому, «готуючи» до наших прохань. Ми помічаємо, що ангелів на небесах змальовують як істот, що оточують престол Бога з хвалою на устах.

Чому ж прославлення настільки важливе для нас у практичному сенсі? Тому, що все життя християнина, яке має бути життям покори та служіння, мотивується та збагачується тоді, коли святість і гідність Божа закарбована у нашому розумі. Перш ніж зробити для іншого щось складне, мені потрібно мати повагу до цієї людини. Коли хтось просить мене вийти у світ,

де я зазнаю утисків від зловорожих людей, я повинен глибоко поважати цю особу. Лише тоді це завдання стає легшим.

Розпочинаючи молитву з прославлення, ми налаштуємося на звернення до Бога з покаянням, подякою та проханнями. Послання до євреїв 4:16 каже, що ми мусимо наблизитись до престолу благодаті з відвагою, бо на хресті було прибрано завісу Святого Святих. Меч, яким володів ангел на брамі до раю, теж було забрано. Христос відкрив нам шлях до Отця. Однак, як свідчить історія Церкви, люди завжди утримувались на поважній відстані, вважаючи, що Бог залишився осторонь від них. Молитва стала такою формальною, що церква та її члени рухались у протилежному напрямку.

Сьогодні ми маємо «молитовну розмову». Наша розмова з Богом відбувається приблизно таким чином: «О, привіт, Боже. Як ся маєш? Сьогодні не зовсім усе гаразд, але, знаєш, Ти і я, ми якось впораємось, чи не так?». Це легковажний підхід до Бога. На це існує причина. А саме — реакція на формалізм, виражена у вигляді фамільярності, що призводить до презирства. Прагнучи позбутись неприродності, люди, однак, приходять до інших, ще гірших крайнощів. Важко уявити якесь створіння, яке могло б так зухвало розмовляти з Богом у Його присутності.

Бог запросив нас вільно входити до Нього, але ми маємо розуміти, що стоїмо перед *Богом*. Чи зможете ви розмовляти зі Всемогутнім Господом, як із колегою з баскетбольної команди? Можна приходити до Нього відважно, але в жодному разі не самовпевнено чи легковажно, як до рівного собі.

Розпочинаючи молитву поклонінням та хвалою, ми визнаємо Того, до Кого звертаємось. Словник може бути недосконалим, без пафосу та красномовства; але

слова повинні підкреслювати належну повагу та хвалу Богові. У певному розумінні, поклоніння відкриває для нас особливий спосіб покаяння, подяки та прохання.

Деякі популярні книжки переконують нас: усе, що потрібно — лише дотримуватись певних кроків, і Бог дасть нам те, що ми попросимо. Нам кажуть: «Дотримуйтеся ось цієї процедури, вживайте отакі слова, і будьте певні, що Бог відповість на ваші прохання». Це не молитва; це магія. Це не віра, а забобони. Нібито ці хитрощі можуть вплинути на суверенного Бога! Але ж особа, яка молиться, забуває Того, до Кого молиться. Суверенним Богом не можна керувати, бо Він знає душі всіх, хто звертається до Нього. Правда молитва означає позицію смиренності та поклоніння Всемогутньому Богові.

Покаяння

Після того, як ми поклонилися, потрібно всім серцем покаятись. Ми взагалі не маємо права з'являтися перед Богом, окрім як за межами доконаного діла Христа. Нам не можна висловлювати якісь прохання. Ми не маємо внутрішнього права на перебування у Його присутності. Писання вчить, що Бог надто святий, аби навіть поглянути на гріх. Бог радіє молитвам праведних, але ми не досить праведні у нашому щоденному житті. Втім Бог, якому служимо, запрошує нас до Своєї присутності, *попри наш гріх*.

Розглядаючи Господню молитву, ми вже визначили декілька важливих складових покаяння. Як ми побачили, визнання провини має бути невіднятною частиною розмови з Богом. Покаяння — не легковажна справа, що чиниться лише в певний час і день року. Воно має

бути щоденною справою християнина, чий шлях пілігрима просякнутий духом покаяння. Покаяння має відбуватись щоденно — адже ми щодня грішимо проти Божого Закону. Ми робимо те, чого робити не слід, і не робимо того, що Бог наказує нам. Наша заборгованість Богу зростає з кожним днем. Тому й наші щоденні молитви повинні містити щире визнання провини.

Не випадково Римсько-католицька церква піднесла обряд покаяння до рівня таїнства. Оскільки це таїнство потрапило в епіцентр Реформації, протестанти відкинули його. Ось класичний випадок перегину, коли дитину вихлюпують з купелі разом із водою. Реформатори прагнули не скасування покаяння та сповіді, а реформування їхньої церковної практики.

Римсько-католицьке таїнство покаяння містить декілька складових: усна сповідь, відпущення гріхів та діла відшкодування або спокути, необхідні для виконання вимог таїнства. Діла спокути можуть мати формальний характер, наприклад, багаторазове повторення *Богородиці* чи «*Отче наш*», або бути більш суворими. Спокута має на меті нагромадження «належних заслуг» християнином, який згрішив, аби Бог міг відновити Свою благодать виправдання.

Саме третя складова таїнства покаяння призвела до запеклої полеміки в XVI столітті. На думку реформаторів, діла спокути кидали тінь на достатність та дієвість відкупної роботи Христа, виконаної за нас на хресті. «Належна заслуга», про яку твердив Рим, затьмарила біблійну доктрину виправдання самою вірою.

Під час дискусії на тему покаяння протестантські реформатори не відкидали важливості сповіді, підтверджуючи, що визнання гріхів перед іншою особою є біблійним. Проте вони відкидали необхідність сповіді гріхів священнику.

Принцип відпущення гріхів священником не був головною проблемою. Римсько-католицька церква завжди навчала, що слова священника *Te absolvo* (Я відпускаю твої гріхи) підтверджуються словами Христа про Церкву: «що на землі ти зв'яжеш, те зв'язане буде на небі, а що на землі ти розв'яжеш, те розв'язане буде на небі!» (Мт. 16:19). Це дає Церкві право прощати від імені Христа людей, які каються. Римська церква розуміє, що священник, у кінцевому підсумку, не має права прощати гріхи. Він лише представник Христа. На практиці римсько-католицьке відпущення майже не відрізняється від протестантського «Запевнення у прощенні». Це прощення проголошується з кафедри щонеділі по всій країні.

Апостол Іван каже: «Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої» (1 Ів. 1:9). Тут ми бачимо Божу обіцянку простити визнані нами гріхи. Нехтувати цією обіцянкою — означає йти ризикованим маршрутом. Бог наказує нам покаятись у своїх гріхах і обіцяє простити їх. Отож, ми вочевидь мусимо щоденно сповідувати свої гріхи. Що таке сповідь та покаяння, тут необхідно роз'яснити детальніше.

Ми розмежуємо два види покаяння: *атрицію* та *контрицію*. *Атриція* — це фальшиве каяття, яке ніколи не дає прощення. Воно схоже на каяття дитини, котра, спіймана під час порушення наказу своєї матері, вигукує: «Мамо, вибач мені. Будь ласка, не карай мене». Атриція мотивована лише страхом покарання. Грішник визнає свій гріх Богові, але не через докори сумління, а через бажання забезпечити собі квиток із пекла.

Контриція означає покаяння, докори сумління через образу Бога. Тут грішник шкодує за свій гріх не через страх позбутися винагороди чи загрозу покарання, а

через те, що він образив честь Бога. Римсько-католицька церква під час визнання гріха призначає грішникові проказати молитву «Акт покаяння»:

«Прийми ж моє щире каяття, бо з цілого серця жалую за свої гріхи і гиджуся ними. Боже, милостивий будь мені, грішному. Боже, очисти мої гріхи і помилуй мене. Без числа нагрівши я, Господи, прости мені».

Ця молитва виходить за межі атриції, звичайного страху покарання, і висловлює жаль за образу Бога. Зауважте, що грішник визнає: Бог *благий в усьому* і заслуговує на нашу любов. Це визнання заперечує усі спроби самовиправдання.

Молитва включає непохитну рішучість не грішити, готовність боротися зі злом та уникати всякої можливості чинити зло. Вона містить у собі також покірне визнання залежності від Божої милості та допомоги.

Звичайно, молитву можна промовляти недбало, повторюючи її у голос формально, без щирих докорів сумління. Однак, слова наведеної вище молитви свідчать про правдиве покаяння.

Покаяння майже втратило значення у нашому суспільстві. Неважко переконати людей у їхній грішній природі, бо навіть одна людина з тисячі не скаже, що є бездоганною. Найчастіше кажуть так: «Звичайно, я грішник. Та хіба не всі такі? Ніхто не бездоганний». Мало хто заявлятиме про свою невинність, про своє життя, сповнене високої моралі та дотримання Золотого Правилу в кожній ситуації. Проблема полягає радше у тому, що ми не здатні визнати весь тягар нашого гріха, надзвичайну безбожність своїх учинків. Оскільки всі ми грішники і знаємо, що розділяємо спільний гріх,

наше покаяння здебільшого є поверхневим, несерйозним та без відчуття гострої потреби з боку совісті.

У Псалмі 50 цар Давид промовляє молитву покаяння після перелюбу з Вірсавією. Давид не підходить до Бога з вибаченнями. Він не просить Його врахувати обставини вчинення гріха чи впливовість свого становища. Давид не прагне зменшити тягар гріха в присутності Божій. Він не виправдовується і не наводить раціональних пояснень, як це завжди роблять ті, хто провинився.

Давид каже: «Бо свої беззаконня я знаю, а мій гріх передо мною постійно. Тобі, одному Тобі я згрішив, і перед очима Твоїми лукаве вчинив» (вірші 5-6). Іншими словами, Давид вірить, що Бог вчинить цілком справедливо, призначивши йому абсолютне покарання. Давид виявляє те, до чого Бог, за Його словами, не поставиться з презирством: зламаний дух та упокорене серце.

Давид благає про повернення Божої прихильності:

«Серце чисте створи мені, Боже, і тривалого духа в моєму нутрі віднови. Не відкинь мене від Свого лица, й не бери Свого Духа Святого від мене. Верни мені радість спасіння Твого, і з лагідним духом підтримай мене» (вірші 12-14).

Давид усвідомив найважливіший момент визнання гріха: цілковиту залежність від милості Божої. Він не міг спокутати власні гріхи. Не міг нічого зробити, аби повернути все назад. Давид не міг виправдатись перед Богом. Він зрозумів те, що пізніше сповістив нам Ісус — ми є боржниками, не здатними сплатити свої борги.

Визнання власних гріхів — це ніби проголошення власного банкрутства. Бог вимагає досконалості. Найменший гріх заплямовує досконалість. Усі «добрі вчинки» цілого світу не можуть стерти цю пляму і привести

нас від недосконалості до бездоганності. Згрішивши одного разу, ми стали моральними банкрутами. Ми лише можемо покласти надію на прощення та покриття гріха через відкуплення Тим, Хто є цілковито бездоганим.

Якщо ми грішимо, нам залишається лише каятись. Без покаяння не може бути й прощення. Нам потрібно постати перед Богом у покаянні. Давид каже:

«Бо Ти жертви не прагнеш... Жертва Богові зламаний дух; серцем зламаним та упокореним Ти не погордуєш, Боже!» (Пс. 50:18-19).

Тут глибокі думки Давида свідчать про його розуміння того, що не могли усвідомити люди Старого Заповіту: пожертва в храмі не приносить заслуги грішникові. Значення має лише досконала жертва. Досконала відкуплення було запропоноване досконалим Агнцем. Кров биків і козлів не позбавляє гріха. А от кров Ісуса позбавляє. Щоб скористатися відкупленням Христа, схватись за Його завісою, мусимо прийти до Бога з розбитим і розкаяним серцем. Істинною жертвою для Бога є зламаний дух та серце, сповнене покаяння.

Досвід прощення Давида був пов'язаний із важливим елементом несподіванки. Він благав Бога змити його гріх та очистити його. У певному розумінні, прощення ніколи не повинно бути несподіванкою. Не слід дивуватись, що Бог стримує Своє слово і прощає тих, хто визнає свої гріхи. Бог виконує Свої обіцянки, а людина ні. Бог — Творець Завіту; ми — його порушники.

Поглянувши на це питання з іншого боку, ми, однак, мусимо *щоразу* дивуватися милості Божій. Ніколи, навіть у нашому суспільстві, не слід вважати милість і прощення Бога звичайними та буденними речами. Мене відлякує та легкість, із якою ми сприймаємо Божу ми-

лість як щось належне. Якось я опитував студентів коледжів, семінаристів, професорів семінарій та служителів церкви: «Чи мусить Бог бути люблячим? Чи зобов'язаний Він виявляти прощення і милість?». Я завжди отримував ствердну відповідь: «Так, звісно, Бог люблячий за Своєю сутністю. Він — Бог любові. Не виявлячи любові, Він не був би Богом. Якщо Бог — це Бог, Він *мусить* бути милосердним!».

Він *мусить* бути милосердним? Якщо так, то Його милість уже не свобідна чи добровільна. Вона стала обов'язковою; це вже не милість, а справедливість. Бог не зобов'язаний бути милосердним. Тільки-но ми подумаетмо, що Бог мусить бути милосердним, у нашому мозку має спалахнути червоне світло застереження: ми думаємо вже не про милість, а про справедливість. Нам недостатньо лише співати гімн «О, благодать», а потрібно дійсно дивуватися цій благодаті.

Подяка

Подяка мусить бути невіднятною частиною молитви. Вона нерозривно пов'язана з нашими проханнями; інакше вона позбавляється логіки. Писання говорить нам прийти до Бога й висловити всі свої прохання, підкріпивши їх подякою. Подяка — це визнання Бога та Його благ. У Псалмі 102:2 Давид проголошує: «Благослови, душе моя, Господа, і не забувай за всі добродійства Його!»

Невдячність — серйозна річ. У Писанні цій темі приділена значна увага. Невміння бути вдячним — це ознака як язичників, так і відступників.

У Посланні до римлян 1:21 Павло привертає увагу на два основні гріхи язичників. Він каже: «бо пізнавши

Бога, не прославляли Його, як Бога, і не дякували». Слід розрізнити прославу та подяку, проте не слід розмежовувати ці поняття. Бог прославляється подякою і принижується її відсутністю. Усе, що ми маємо і все, ким ми є, ми зобов'язані виключно доброті нашого Творця. Не поважати Його достатньою і належною вдячністю, означає возвеличувати себе й применшувати Бога.

Слід відрізнити язичника від відступника. Язичник ніколи не входив до родини віри. Він чужинець для народу завіту. Йому притаманне поклоніння ідолам та невдячність. Відступник — це той, хто приєднується до церкви, стає членом видимої спільноти, а тоді відрікається від неї заради потурання своїм світським бажанням. Відступник є «тим, хто забуває». У нього коротка пам'ять.

Ісусова зустріч із десятима хворими на проказу свідчить про важливість подяки. На тему зцілення цих людей виголошувалися численні проповіді, що привертати увагу до теми вдячності. Головна ідея проповідей така: Ісус зцілив десять, проте лише один з них подякував йому. Єдина ввічлива реакція на це проповідування — назвати його тим, чим воно є, тобто нісенітницею. Неймовірно, аби хворий на проказу в ті античні часи, зазнаючи тяжких страждань і отримавши миттєве зцілення від смертельної хвороби, не склав би подяки. Навіть Адольф Гітлер був би вдячним, якби його зцілили від прокази.

Суть розповіді стосується не почуття *вдячності*, а *подяки*. Одна справа відчувати вдячність; зовсім інша висловлювати її. Прокажені були ізольовані від родин та друзів. Миттєве очищення означало для них повернення до рідних домівок. Можемо уявити, як вони, невимовно щасливі, біжать додому, аби обійняти своїх дружин та дітей, оголосити про своє зцілення. Хто ж

не буде вдячний? Та лише один з них відклав своє повернення додому і дав собі час для подяки. У 17 розділі Євангелії від Луки ми читаємо: «Один же з них, як побачив, що видужав, то вернувся, і почав гучним голо-сом славити Бога. І припав він обличчям до ніг Його, складаючи дяку Йому. А то самарянин був...» (вірші 15-16; курсив автора).

Усі наші молитви повинні містити подяку. Як і про-кажений, ми маємо зупинитись, повернутися і склас-ти подяку. Ми настільки заборгували перед Богом, що завжди маємо причину для подяки Йому. Забувати про Божу доброту властиво для незрілого християни-на, який живе своїми почуттями. Його духовне життя схоже на американські гірки; він стрімко рухається від екстатичних висот до гнітючих низин. У найвищі мо-менти він відчуває запаморочливе відчуття присутності Божої, але впадає у відчай, коли перестає його відчу-вати. Він живе від благословення до благословення, потерпаючи від короткої пам'яті. Він постійно живе сьо-годнішнім днем, насолоджуючись «зараз», але забуваю-чи, що зробив Бог у минулому. Міра його покірності та служіння залежать лише від його спогадів про останній подарунок від Бога.

Якщо Бог вже не подарує нам сяйва Своєї слави в цьому житті, якщо Він ніколи не дозволить нам зверну-тись до Нього знову, якщо Він ніколи не дасть нам дару багатства Його слави, ми все ж будемо зобов'язаними й надалі прославляти Його за те, що Він уже зробив. Ми вже були благословенні достатньо, аби дякувати щодня. Попри це, Бог і надалі благословляє нас.

Прохання

Якось мені сказали: «Якщо у світі гине з голоду так багато людей, то мені, мабуть, не слід молитися про новий килим для вітальні». Бог, Який турбується про порожні шлунки світу, це той самий Бог, Який турбується про порожні вітальні. Те, що важливе для нас, може мати вагу й для нашого Отця. Якщо ми не впевнені у доречності нашого прохання, то мусимо сказати про це Богові. У Посланні апостола Якова 1:5 написано: «А якщо кому з вас не вистачає мудрости, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, і буде вона йому дана». Грецьке словосполучення, що перекладається як «не докоряє», буквально означає «не жбурляючи комусь в обличчя». Ми не повинні боятись докорів Бога, якщо щиро прагнемо знайти Його волю в конкретній ситуації.

Ніщо не є настільки мізерним, аби не сказати про це Богові в молитві, якщо тільки ми певні, що воно не суперечить Його волі. Вочевидь, не можна прохати Бога зробити нас досвідченими злодіями. Ми не повинні переконувати Бога, як той чоловік, котрий у національній телепрограмі проголосив про укладення угоди з Богом. Він заявив, що пообіцяв усе своє життя служити Богу, якщо Він благословить обидва його будинки розпустити.

Але якщо наші молитви залишилися без відповіді? Інколи відчуваємо, нібито їм бракує сили, аби пройти крізь стелю. Нам здається, що наші молитви не почуті Богом, і Він нічого не знає про наші ревні прохання. Чому такі відчуття не дають нам спокою?

Ми розчаровуємося у дієвості наших молитов з декількох причин. Наведу найважливіші з них:

1. Ми молимося загальними фразами. Коли наші молитви нечітко чи неконкретно сформульовані, важко відчутти радість з приводу очевидних Божих відповідей на молитву. Прохаючи Бога «благословити всіх людей у світі» чи «простити всіх мешканців міста», дуже важко побачити конкретну відповідь на таку молитву. Охоплення молитвою широкого кола інтересів не є чимось поганим, але молитва загального змісту не покаже конкретного застосування.
2. Ми воюємо проти Бога. Якщо ми не в гармонії з Богом чи відверто бунтуємо проти Нього, навряд чи слід очікувати від Нього доброзичливого ставлення. Його вухо слухає тих, хто любить Його і прагне Йому коритися. Він відвертає Своє вухо від грішників. Таким чином, відчуття глибокої поваги до Бога життєво необхідне для дієвості наших молитов.
3. Ми буваємо нетерплячими. Коли я молюся про терплячість, то зазвичай прошу її «негайно!». Ми звикли роками, навіть десятиліттями, чекати здійснення найщиріших прохань. Бог нечасто поспішає. З іншого боку, наша відданість Богові часто залежить від Його дій у стилі «швидко та зручно». Якщо Бог бариться, наша нетерплячість призводить до розчарування. Потрібно навчитись терплячості, прохаючи Бога про Його мир.
4. Ми маємо коротку пам'ять. Легко забуваємо блага та дарі, отримані з рук Бога. Це ознака відступника, бо він забуває доброту Бога. Святий пам'ятає про дари Божі, й не вимагає нових щородини, аби зберегти свою віру.

Хоча Бог нагромаджує благодать на благодать, ми повинні радіти Божим благам, навіть якщо ніколи не отримуємо від Нього інших благ. Пам'ятайте, що Він

є Господь, коли приходите до Нього. Він не дасть вам каменя, якщо ви попросите хліба.

Розділ 5

Коли Бог не чує молитви

У Писанні йдеться про кілька випадків, коли молитва залишається непочутою. У Псалмі 65:18, є такі божественно натхненні слова: «Коли б беззаконня я бачив у серці своїм, то Господь не почув би мене». Цей вірш з давньогебрейської можна перекласти інакше: «Якби я мав беззаконня у своєму серці, Господь не почув би мене».

В обох випадках автор висуває умову, за якою молитва не лише не матиме сили. Молитва змінила ставлення Ісава до Якова, отож вони зустрілися як друзі, а не як вороги (Бут. 32).

Та хіба в разі присутності гріха в нашому житті Бог відмовляється почути наші молитви? Ні. Якби це було так, усі молитви були б даремними. Але, якщо наші серця сповнені непослуху, наші молитви не лише втратять сенс — вони стануть насмішкою над Богом.

Автор у Псалмі 65 нагадує собі, що бувають часи, коли молитва перетворюється на зухвалій, гидкий та образливий вчинок проти Всемогутнього. У сімнадцяти віршах цього псалма автор прославляє Бога за Його

величні вчинки. А тоді зненацька постає похмура згадка, що все могло бути зовсім інакше. Ми пам'ятаємо, як треба наблизитися до Бога під час молитви. Якщо є щось гірше, ніж відмова від молитви — то це недостойна молитва.

Ця тема простежується і в інших цитатах зі Святого Писання. Псалом 108:7 каже, що молитви грішних людей мають вважатися за гріх. У Євангелії від Івана 9:31 особливо наголошується на тому, що Господь не слухає грішників. У Приповідях 15:29 говориться: «Далекий Господь від безбожних, але справедливих молитви він чує». Приповістей 28:9 вчить, що молитва неслухняного або бунтівника викликає у Бога огиду.

Водночас, як каже нам Яків, молитви *праведних* людей дають велику користь (Як. 5:16). Але боюся, що в нашому щоденному житті ми не праведні. Так, ми одягнені в праведність Христа, тому залишаємось праведними перед Богом; та, на жаль, реальний вияв того, ким ми є у Христі, ніяк не узгоджується з Божими вимогами.

Інкони богослови визначають якесь поняття, говорячи про те, що воно говориться і *не* говорить. Чого *не* каже псалмоспівець, це того, що, якби він був винен у гріху, Господь не почув би його. Але він і не стверджував, що якби мав гріх у своєму серці, Бог не почув би його.

Покаяння є невіднятною частиною МОЛИТВИ

Давид повсякчас сповідує свій гріх у Псалмах. Ми знаємо: він не каже, що людина має бути святою, аби молитися; інакше ніхто не молився б. Насправді, бути грішником — це необхідна умова входження до Царства Божого. Ісус наголошував, що Він прийшов закликати до покаяння

грішників, а не праведних. Повернувшись до Господньої молитви як до прикладу, бачимо, що покаяння є невіднятною частиною молитви. Без визнання гріха немає і його прощення, як сказано в 1 Івана 1:9.

Мій колишній наставник, доктор Джон Герстнер, розповідав таке: якось одна жінка сказала йому, що не грішила понад двадцять років. За словами доктора Герстнера, йому було шкода цієї особи, бо це означало, що вона не молилася більше двадцяти років. Принаймні вона робила це не так, як звелів нам Господь.

Я не хочу сказати, що чим більше ми грішимо, тим вагоміший привід отримуємо для молитви; такий висновок вочевидь був би хибним. Але визнання гріха, прохання прощення наших «боргів» чи гріхів є невіднятною частиною молитви, як наголосив на цьому Сам Господь. Насправді чим більше ми стаємо побожні, тим більш праведними намагатимемося стати, і тим болісніше усвідомлюватимемо власний гріх. Це нагадує наближення до гори. Чим ближче ми підходимо до неї, тим більшою вона нам здається.

Розгляньмо, наприклад, казку про принцесу на горошині. Місце принцеси якийсь час було вільним, і багато дівчат претендували на нього. Аби довести шляхетне походження особи, розробили хитромудрий план. Багато матраців поклали в один стос, а під ними заховали горошину. Жодна з претенденток на престол принцеси нічого не відчула, а натомість справжня принцеса не змогла заснути, бо горошина надзвичайно муляла їй. Це свідчило про її неймовірну чутливість до дрібниць а, отже, шляхетність.

У цьому є урок і для християнина. Якщо ми наділені такою чутливістю до гріха, отже, належимо до обраних Божих. Чим ближчі ми до Бога, тим глибший жаль відчуваємо з приводу найменшого гріха.

Ми можемо бути певні, що наш гріх не позбавляє нас права ввійти до Божої присутності. Псалмоспівець не каже про скоєння гріха, але *допускає його*. Пуритани говорять про ідею *допущення* гріха. Потрібно не стільки прагнути перемоги над гріхом, скільки боротьби проти нього. Ми повсякчас боремося проти гріха і ніколи не виходимо з цієї битви неушкодженими.

Однією з ознак справжнього християнина є те, що він ніколи не припиняє боротьби. Він не завжди перемагає, але перемагає у вирішальній битві, бо перебуває у Христі. Припиняючи боротьбу хоча б на мить, така людина приймає зло, узаконює його. Таким чином, вона потурає злу.

У проповіді про перше блаженство «Блаженні вбогі духом», великий англійський проповідник Чарльз Сперджен сказав, що «гордий грішник потребує Христа й своїх вечірок; Христа й свою власну пожадливість; Христа й свій власний непослух. А той, хто справді вбогий духом, потребує Христа, і зробить усе, аби прийти до Нього!». Про це йдеться і в Псалмі 65. Самá ідея людини, яка намагається молитись, плекаючи власний гріх перед лицем Христа, кидає чорну тінь сумніву на істинність Його синівства.

Не допускаючи «обривів»

У Святому Писанні йдеться про інші приклади застосування цієї концепції у повсякденному житті. У 1 Петра 3:7 сказано:

«Чоловіки, так само живіть разом із дружинами за розумом, як зо слабішою жіночою посудиною, і виявляйте їм честь, бо й вони є співспавд-

коємиці благодаті життя, аби не спинялися ваші молитви».

Грецьке слово *ekkepto*, що тут перекладається як «спинялися», буквально означає *обривати*. Відмова залагоджувати конфлікти в подружньому житті обриває потік молитви. Ця думка відтворює перше застереження із Псалма 65.

Наступний приклад знаходимо в Матвія 5:23-24:

«Тому, коли принесеш ти до жертівника свого дара, та тут ізгадаєш, що брат твій щось має на тебе, залиши отут дара свого перед жертівником, і піди, примиришся перше з братом своїм, і тоді повертайся, і принось свого дара».

Тут Ісус каже, що незалагоджені конфлікти в нашому житті знецінюють наше поклоніння. Ісус визначає систему пріоритетів. Насамперед потрібно взяти до уваги найважливіше; і вже тоді маємо прийти й висловити наше поклоніння. У цьому уривку не йдеться власне про молитву, але в ньому проглядається той же принцип залагодження.

Коли ми звертаємось до Бога, приховуючи в серці невизнаний, а отже, не спокутаний гріх, то нагадаємо студента, котрий розгнівався на професора через погану оцінку. Професор, уважно вислухавши невдоволеного студента, відзначив, що згідно з вимогами справедливості, він отримав те, на що заслуговував. Студент заперечив, що й інші в групі вважають його оцінку несправедливою.

Природно, що професор поцікавився, що з цього приводу думають інші. На це студент відповів: «Вони готові вас застрелити. Але є невеличка проблема. Вони

не мають зброї». Професор зітхнув із полегшенням, і висловив глибокий жаль з приводу «проблем» цих студентів. «Але ж *ви* маєте зброю», — сказав юнак. Відтак, студент насмілився прохати професора позичити його ж власного пістолета.

Якщо ми бачимо беззаконня у власному житті, але під час молитви приховуємо його в серці, то так само нерозсудливо просимо в Бога сили, аби зневажати Його. Ми благаємо Бога дати нам силу не коритися Йому. Як отой професор, що не збирався позичати зброї своїм потенційним вбивцям, так і Бог не має намірів виконувати прохання, висловлені з глибин наших грішних сердець.

Розділ 6

Сила молитви

Нас зворушує віра, про яку пише автор Послання до євреїв у 11 розділі. Тут перераховані діяння біблійних героїв віри. Ці діяння частково підсумовуються у віршах 33 і 34:

«що вірою царства побивали, правду чинили, одержували обітниці, пащі левам загороджували, силу огненну гасили, утікали від вістря меча, зміцнялись від слабости, хоробрі були на війні, обертали в розтіч чужоземців».

У Писанні не наведено схожого переліку звитяжців молитви, але його неважко укласти. Вдавшись до тієї ж форми, що й автор Послання до євреїв, розглянемо частковий список результатів молитви:

- Молитва змінила ставлення Ісава до Якова, отож вони зустрілися як друзі, а не як вороги (Бут. 32).
- За молитвою Мойсея Бог насилав кари на Єгипет, а тоді забирав їх (Вих. 7-11).
- Молитвою Ісуса Навина затрималося сонце (Іс. Н. 10).
- За молитвою Господь пробив у скелі джерело, аби врятувати Самсона, котрий помирав від спраги (Суд. 15).

- Молитвою Самсон відновив свою силу. Він ціною свого життя повалив храм Дагона на филистимлян, отож загиблих було набагато більше, ніж тих, кого він знищив за своє життя (Суд. 16).
- Молитвою Ілля затримав дощ на три з половиною роки. А тоді, знову-таки, молитвою, змусив його піти (1 Цар. 17-18).
- За молитвою Єзекії Бог послав ангела, і він знищив за одну ніч 185 тисяч чоловік із війська Санхеріва (2 Цар. 19).
- Через молитву Аси Бог змусив військо Зераха втікати (2 Хр. 14).

Мені б не стало часу розповісти про Авраама, котрий помолився і став батьком у 100-річному віці; про Мойсея, котрий отримав допомогу на Червоному морі; про ізраїльтян, котрі після багатьох молитов були виведені з Єгипту; про Давида, котрий уник зради Саула після молитви; про Соломона, котрий через молитву отримав велику мудрість; про Даниїла, котрий зміг після молитви тлумачити сни. Люди позбувалися небезпеки, зцілялись від хвороб, бачили зціленими тих, кого любили, а також спостерігали численні дива, що були результатом ревної молитви.

Яків розумів цю силу молитви, коли писав, що ревна молитва праведного є могутньою (Як. 5:16).

Умови обітниць

Молитва не діє ні автоматично, ні магічно. Те, що обіцяне нам Біблією, зумовлене певними вимогами. Іноді Ісус вдався до «стенографії», проголошуючи короткі афоризми, що мали заохотити Його народ до молит-

ви. Нам відомі такі вислови: «Просіть і буде вам дано» (Мт. 7:7); «Коли б двоє з вас на землі погодилися про всяку річ, то коли вони будуть просити за неї, станеться їм від Мого Отця, що на небі!» (Мт. 18:19); та «І все, чого ви в молитві просите з вірою, то одержите» (Мт. 21:22).

«Стенографічний метод» спричинив появу химерних теорій молитви, апологети яких штучно відривали наведені вище цитати від контексту висловів Ісуса та авторів Біблії про молитву. Спрощене сприйняття цих афоризмів призводить до численних перекручень. Розгляньмо наведений вище приклад про згоду двох осіб. Неважко знайти двох християн, які погодяться з тим, що позбавлення світу від війн та онкологічних захворювань — добра ідея. У цьому випадку молитва автоматично не виконає їхніх бажань. Слово Боже вчить, що до часу повернення Христа війни, бідність і хвороби таки матимуть місце. Сподіватись на їхнє зникнення до встановленого терміну — передчасно вхопитися за майбутні обіцянки Бога. Ми б зараз дуже зраділи тому життю, яке має бути на небесах, але всі наші молитви не змусять Бога створити їх для нас у цьому світі.

Ми все ще мусимо потерпати від гріхів, хвороб і смерті. Ми благаємо Бога втішити, звільнити та зцілити нас — але не можемо самовладно вимагати цього.

Думка про те, що Бог «завжди зцілює», згубно позначилася на християнській спільності. Вона призвела до численних проблем у проповіді. Якимось до мене звернувся юнак, уражений церебральним паралічем. Його християнська віра була життєдайною, настрої — радісним та оптимістичним, він був винятково продуктивним. Цей юнак закінчив коледж з найкращими результатами. Він із болем запитав мене: «Як ви гадаєте, докторе Спроул, чи заволодів мною демон?». Він розплакався. Життя молодика потрапило у вир хаосу.

Вражений цим запитанням, я відповів: «Чому ви про це запитуйте?».

Юнак почав розповідати про свою зустріч із друзями-християнами, які, «покликаючись» на обітницю Писання, «погодилися» зцілити його. Вони клали на нього руки, промовляли «молитву віри» й просили для нього зцілення. Побачивши, що нічого не допомагає, вони спершу звинуватили юнака в браку віри, а потім — в огидному потаємному гріхові, що перешкодив зціленню. Врешті-решт вони вирішили, що їхнім другом заволодів демон, і полишили його з понівеченою душею. Його «друзі» й гадки не мали, що можуть помилятися. Вони справляли враження ревних, духовних християн. Їхні вчинки щонайменше свідчили про незрілість, а в найгіршому випадку про зарозумілість і самовпевненість.

Молитва це не магія. Бог не небесний служка, готовий повсякчас задовольнити кожную нашу примху. Інколи молитви містять гострий біль душі та страждання серця, як, наприклад, переживання Ісуса у Гетсиманському саду. Час від часу незрілий християнин відчуває гірке розчарування не тому, що Бог не виконує Своїх обітниць; радше, добродійні християни обіцяють «за» Бога те, чого Він ніколи не казав.

Короткі вислови, які наводить Ісус, покликані заохотити нас до молитви. Він каже, що ми не маємо, бо не просимо. Висновок із цього очевидний. Мусимо просити, і тоді отримаємо. В інших місцях Новий Заповіт розповідає нам докладніше про необхідні умови дієвої молитви:

1. Івана 9:31 — «Та ми знаємо, що грішників Бог не послухає; хто ж богобійний, і виконує волю Його, того послухає Він».

2. Івана 14:13 — «І коли що просити ви будете в Імення Моє, те вчиню, щоб у Сині прославивсь Отець».
3. Івана 15:7 — «Коли ж у Мені перебувати ви будете, а слова Мої позостануться в вас, то просіть чого хочете, і станеться вам!».
4. 1 Івана 3:22 — «і чого тільки попросимо, одержимо від Нього, бо виконуємо Його заповіді та чинимо любе для Нього».
5. 1 Івана 5:14 — «І оце та відвага, що ми маємо до Нього, що коли чого просимо згідно волі Його, то Він слухає нас».

З цих уривків ми дізнаємося, що недостатньо лише попросити Бога, аби щось отримати. Мало лише вірити в Бога. Ми мусимо глибоко поважати Його, коритись Його волі та перебувати у стані безперервної єдності з Христом. Прохання має узгоджуватися з виявленою нам волею Бога, Його сутністю та характером.

Біблія наказує нам молитися «в ім'я Ісуса». Ім'я Ісуса — не чарівне слово; його значення набагато глибше. У тому середовищі, де була написана Біблія, ім'я людини вказувало на сукупність її атрибутів і характеристик. Попросити дещо в ім'я Ісуса — не означає додати декілька слів у кінці молитви. Скоріше це означає, що ми віримо: наше прохання спрямоване до нашого Великого Первосвященника, нашого Заступника.

Ми побачили, що існують певні необхідні умови, яким ми повинні відповідати під час молитви. Прохаючи про щось, мусимо вірити в Бога та знати, що наші прохання узгоджуються з волею Отця та сутністю і метою Христа. Ми повинні глибоко поважати Бога та мати певність у тому, що підкоряємось Його об'явленню. Нам потрібно підтримувати тривалий стан єдності з Христом. Задовольнивши всі ці вимоги, можемо бути певні,

що Бог відповість на наші молитви. Тут слід відзначити ключовий момент: якщо ми задовольняємо ці вимоги, то не попросимо нічого без волі Божої.

У Якова 4:3 йдеться ще й про те, чому ми не завжди отримуємо бажану для себе відповідь на молитву. Нам сказано, що не отримуємо, бо просимо на зле, для задоволення своїх гріховних бажань. Бог не дасть нам того, чим зможемо зловживати. І Він не задовольнить прохання, які зроблені від незнання згубних наслідків.

Найкращим прикладом тут слугує Мойсей. У книзі Вихід 33:18 він молиться: «Покажи мені славу Свою». Мойсей говорив з Богом, бачив різні Його дива: палаючий кущ, насилання чуми, розділення Червоного моря, але зараз просив найбільшого: «Боже, все що Ти робив, було величним, але зараз я прошу головного. Покажи мені Своє лице!».

У віршах 19 і 20 Бог каже:

«Я переведу все добро Своє перед тобою, і покликаю Господнім Ім'ям перед тобою. І я помилую, до кого милостивий, і змилюсерджуся, до кого милосердний... Ти не зможеш побачити лиця Мого, бо людина не може побачити Мене і жити».

Бог виявив до Мойсея надзвичайну милість, відмовившись задовольнити його прохання. Якби Бог виконав бажання Мойсея, це коштувало б йому життя. Жодна людина не може побачити Бога і жити. Мойсей мав би втішитися, коли Бог відмовив йому.

Також ми не можемо отримати бажану відповідь на наші молитви тому, що молимося за те, що вже маємо в Христі. В Івана 4 Ісус розмовляє із жінкою біля колодязя. Він каже їй, що, коли вона усвідомить з ким роз-

мовляє, то буде знати, про що слід просити. Те ж саме стосується і нас. Якщо ми справді знаємо ким є Бог, і те, що Він вже дав нам у Христі, наше молитовне життя зазнає кардинальних змін.

Сила Заступника

Молитва — це священницький обов'язок донести до Бога певне прохання. У часи Старого Заповіту існували дві основні групи посередників між Богом та Його людьми: пророки та священники. Кажучи простими словами, пророк мав доносити Слово Боже до людей. Пророк спілкувався з людьми від імені Бога. А священник мав бути представником людей. Він говорив із Богом від імені людей.

У Новому Заповіті Ісус виконував не лише обов'язки Пророка, Священника й Царя. Як Священник, Він здійснив досконале жертвопринесення, запропонувавши бездоганне відкуплення один раз і за всіх. Але розп'яття не стало завершенням Його служіння Священника. Під час Свого вознесіння Він увійшов до Божественного Святого Святих і продовжує діяти як наш великий Первосвященник. Там Він молиться за Свій народ, заступаючись за нас перед Отцем. Сила Христової молитви безмірна. Про це свідчать не лише Його чудеса на землі, але і Його молитви заступництва під час земного служіння.

Розгляньмо випадки з Юдою та Симоном Петром. Обидва були апостолами, котрі підступно зрадили Христа в найважчі для Нього часи. Юда завершив життя самогубством, тоді як Симон був відновлений і став «скелею» Ранньої церкви в Єрусалимі. Чому?

Одну важливу відмінність між цими людьми можна простежити з Ісусового передрікання їхньої майбутньої

зради. Ісус сказав про Юду: «Поправді, поправді кажу вам, що один із вас видасть Мене!» (Ів. 13:21). Коли учні попросили Ісуса вказати на зрадника, Він відповів: «Це той, кому, умочивши, подам Я куска. І, вмочивши куска, подав синові Симона, Юді Іскаріотському! За тим же куском тоді в нього ввійшов сатана. А Ісус йому каже: Що ти робиш роби швидше» (Ів. 13:26-27).

Згодом, того ж вечора, під час Своєї великої молитви заступництва, Ісус сказав: «Коли з ними на світі Я був, Я беріг їх у Ймення Твоє, тих, що дав Ти Мені, і зберіг, і ніхто з них не згинув, крім призначеного на загибель, щоб збулося Писання» (Ів. 17:12). Тут Ісус молиться *про* Юду, але не *за* Юду, і називає його «призначеним на загибель».

Щодо речення Петра, Ісус оголосив наступне:

«Симоне, Симоне, ось сатана жадав вас, щоб вас пересіяти, мов ту пшеницю. Я ж молився за тебе, щоб не зменшилася віра твоя; ти ж колись, як навернешся, зміцни браттю твою!» (Лк. 22:31-32).

Завважте, що Ісус не сказав: «ти ж колись, *якщо* навернешся, зміцни браттю твою!», а «ти ж колись, як навернешся». Ісус був упевнений у відновленні віри Петра. Нам залишається лише зробити висновок, що Ісусова впевненість більшою мірою базувалася на Його попередніх словах: «Я ж молився за тебе».

Ісус молився *про* Юду. Він молився *за* Симона Петра. Він став Заступником Петра. Він діяв як Священник Петра. Саме зараз Ісус діє як Наш великий Первосвященник, заступаючись за нас.

Ось тріумфальний висновок автора Послання до євреїв 4:14-16:

«Отож, мавши великого Первосвященника, що небо перейшов, Ісуса, Сина Божого, тримаймося визнання нашого! Бо ми маємо не такого Первосвященника, що не міг співчувати слабостям нашим, але випробуваного в усьому, подібно до нас, окрім гріха. Отож, приступаймо з відвагою до престолу благодаті, щоб прийняти милість та для своєчасної допомоги знайти благодать».

Нехай ці слова стануть натхненням для наших душ, бо вони призначені нам.

Користуючись силою молитви

Молитва має бути структурованою, проте не за рахунок спонтанності. Я намагався давати вказівки для уникнення болісних перешкод у нашій подорожі пілігримів. Жоден керівник оркестру не наказує своїм музикантам грати те, що в них на серці, а тоді сподівається почути «Зоряно-смугастих стяг». Процес має бути послідовним і певною мірою врегульованим. Однак існує можливість для особистого самовираження у межах побожності та порядку.

Чому все ж ми молимося?

- Ми молимося тому, що Бог так звелів нам, і тому, що Він прославляється нашими молитвами.
- Ми молимося, бо це готує наші серця до того, що ми отримуємо від Нього.
- Ми молимося, бо молитва дуже корисна, а через неї Бог дає нам вказівки щодо наших подальших дій.
- Ми молимося, аби віддати належну хвалу Богові, прославляти Його, висловити свій подив Його величчю, суверенністю та Його визначними ділами.

- Ми молимося, аби визнати перед Богом власні численні провини, й отримати милосердя, милість та прощення з Його рук.
- Ми молимося, аби подякувати Йому за те, ким Він є, і за все, що Він учинив.
- Ми молимося, щоб наші потреби були відомі Йому, та щоб відповісти на запрошення, яке Він залишив нам.

Коли ми молимося, то повинні пам'ятати, ким є Бог, і ким є ми перед Ним. Насамперед слід запам'ятати, що Він — Джерело нашого забезпечення та всіякого добра. Ми маємо жити таким життям, аби зробити видимим Царство Боже в цьому світі. Ми зобов'язані завжди визнавати свій гріх, бо це, безперечно, є ознакою християнина. І молитися, аби Бог захистив нас від лукавого.

Нам завжди слід пам'ятати, що Бог є Бог, і Він нікому нічого не заборгував. Псалмоспівець сказав, що Бог «усе, що хотів, учинив» (Пс. 115:3). Нас запросили прийти до Бога з відвагою, але в жодному випадку не зарозуміло чи нахабно. Книга Еклезіяста 5:2 нагадує, що ми не повинні «поспішати казати слова перед Божим лицем, Бог бо на небі, а ти на землі».

І, наостанок, якщо існує ключ до вміння молитися, він, як і в будь-якій іншій справі, є результатом наших зусиль. Аби стати досконалыми в певній сфері, потрібна практика. Якщо хочете навчитись молитви, то моліться — знову, і знову, і знову.

ПРО АВТОРА

Доктор Р. Ч. Спроул (1939-2017) був засновником Служіння Лігонір, пастором-засновником церкви Св. Андрія у Санфорді, штат Флорида, першим президентом Біблійного коледжу Реформації та виконавчим редактором журналу «Tabletalk». Його радіопрोगрама «Renewing Your Mind» («Оновлення розуму») досі щодня транслюється на сотнях радіостанцій по всьому світі, її також можна слухати в Інтернеті. Доктор Р. Ч. Спроул є автором понад ста книг. Він визнаний у всьому світі за свою чітку оборону безпомилковості Святого Письма та необхідності для Божого народу твердо дотримуватись Його Слова.

Служіння Лігонієр — це міжнародна християнська організація, котра пропагує християнське учнівство. Заснована в 1971 році доктором Р. Ч. Спроулом з метою навчання, захисту та проголошення святості Бога в усій її повноті та для якомога більшої кількості людей. Логотип Бібліотеки Лігонієр став знаком надійності матеріалів, які публікуються багатьма мовами. Служіння Лігонієр, керуючись Великим Дорученням, публікує матеріали для учнівства по всьому світі, як у друкованій, так і цифровій формі. Надійні книги, статті та серії відеоуроків перекладені більш ніж п'ятдесятьма мовами. Покликанням Лігонієр є служіння Церкві Ісуса Христа, допомагаючи християнам зрозуміти, у що вони вірять, чому вірять та як повинні жити і ділитися своєю вірою з іншими людьми.

Сайт: www.uk.ligonier.org

УКРАЇНСЬКА РЕФОРМАЦІЯ

«Українська Реформація» покликана сприяти і бути помічним інструментом для християн у розумінні Божого Слова та в інтеракції з ним. Ми є інформаційною та навчальною платформою, що продукує україномовні друковані та електронні ресурси, які допомагають християнам зростати у пізнанні Бога.

Наш сайт: www.ukrref.org

Чи є сила в молитві?

Коли християнин молиться — чи має це значення? Чи може молитва щось змінити? Хоча наші молитви не змінюють Божого задуму, Сам Бог установив молитву як засіб для здійснення Своєї волі. Ми можемо бути впевнені, що молитва справді змінює речі — зокрема й наші власні серця.

У цій книзі доктор Р. Ч. Спроул стверджує, що молитва займає життєво важливе місце в житті християнина, і закликає нас приходити в Божу присутність із радістю та надією. Доктор Спроул ділиться практичною мудрістю та допомагає зрозуміти мету, шаблон, практику, застереження та силу молитви.

Серія видань «Ключові питання» доктора Р. Ч. Спроула пропонує стислі відповіді на важливі питання, які часто ставлять християни та допитливі люди.

Доктор Р. Ч. Спроул (1939–2017) — засновник Служіння Лігонієр, пастор-засновник церкви Св. Андрія у Санфордї, штат Флорида, був першим президентом Біблійного коледжу Реформації. Він є автором понад ста книг, серед яких «Святість Бога».

